

Ljubljanski ZVON.

Leposloven in znanstven list.

Štev. 12.

V Ljubljani, dné 1. grudnia 1894.

Leto XIV.

Čarovnik.

V zatišji gorskem, v senci vej zelenih,
Puščavnik je ubožen dom imel;
Po stezah skalnatih in zapuščenih
Le malokdaj kdo k njemu je prišel.
Sam živel je v leseni koči svoji,
Ki sam jo zgradil, z ljubjem sam pokrtil;
Bog vedi, koliko že let prebil
V molitvah, prošnjah, v skrivnem je
pokoji!

Obraz mu razorán kot skalna stena,
Ki vanjo glodal je pravečni čas;
Očém ugasnila je moč ognjena,
Na lice tek mu let užgal izraz
Prečuden je, čaróben, brez imena.
Po hrbtu padal sivih lás mu val,
In do pasú razpletala se brada;
Koreni, zelišča iz gorskih tal,
Dovolj vse to ga čuvalo je glada.
Na vrvi je, ki ž njo bil plašč prevezan,
Križ visel, neumetalno izrezan.
Bog slušal sam molitve je njegove,
Pel v slavo psalme hlapec mu pokorni
In ko je molil, stan njegov uborni
Oživljali skovirji, hrosti, sove . . .

Ob góri vas je stala med vrtovi,
V nji žil ob delu rok je oratar,
A tudi vanjo časih je vihar
Prihruel življenja, in strastij valovi
Zajeli so v vrtnec srce mnogo . . .
Mlad mož, ki je okusil zgodaj togo,
Izbran, da teža ga podrè prevar,

Bolesti svoji želel je zdravila.
Poslušal je, kar vas mu govorila:
»V zatišji gorskem, v senci vej zelenih,
Dom čudotvorni čarovnik imá,
Zdravnik on duš in src je zapuščenih,
Z besedo sámó ti pomóči zná.«
Nekoč v pomladnem jutru dom ostavi
In v goro se k puščavniku odpravi.
Pogumno stopi prédlenj in proseče
Odkrije svoje mu srcé trpeče:
»Glej, oče, pred teboj stojim trpin,
Ti oslobódi vseh me bolečin!
Spoznal sem, da je svet varljiv, nevaren,
Da sebe mu zaupati ne smem,
Najsi sem mlad, a vender dobro vem,
Da žitju danes zmoter vlada kvaren.
Mladenko našel sem, srcé ji svoje
V ljubezni zvesti sem poklonil jaz —
A ona kriva je nesreče moje,
Uničila mi žitja zlati čas!
Kaj, ona? . . . Ne! — Le človek, ki zaupno
Prijatelj žil sem mu od mladih let,
Z besedo sladko sreče moje cvet
Vzel sebi, pehnil me v življenje hrupno.
In to me peče, v srci me bolí,
Če hočeš, lahko mi pomoreš ti.
Čuj, govoré, da čarovnik si zveden,
Kar si želiš, to glas ustvari tvoj.
In ako še dobrote jaz sem vreden,
Usmili se, rešitelj bodi moj!
Začaraj, da me bode spet ljubila,
Ukaži, véli, pómlad se vrnila

V globine bode mojega srcá,
A nezvestost, hinavstvo naj nebá
Na glas tvoj pokorí mogočna sila!
Glej, čarovnik, pred tabo sem trpin,
Ti oslobódi vseh me bolečin!»

In starec zgame se, z rokó po bradi
Molčé nekoliko si hipov gladi,
V odgovor možu potlej to velí:
»Da čarovnik sem, ljudstvo govori?
Oh, ne! Kot ti sem solzne zemlje sin.
Čuj, človek misli, govori in vzdíše,
A zabi, da nad njim Bog sodbo piše!
Pomagam naj ti, praviš. Glej, pomlad
Na polje siplje cvet, na drevje sad,
Na zimo potlej cvetni čas premahne,
In hipoma prirodi čar usahne.
Ti klíči, prósi, čaraj — mrtvi cvet
V lepoto se ti ne razvije spet.

Takó s teboj: Kar je v življenji bilo,
To na povelje se ne bo vrnilo.
Stvarém je božjim isti pot odprt,
In isti konec vsakemu je — smrt! . . .
Če zlih dejanj srcé ti ne očita,
Naj dnij te mladih zloba ne boli,
Nekoč radósti večnost ti zasvita,
A grešniku brezdanja noč pretí.
Vse bede, žalosti, skrbi in teže
Največkrat človek si ustvarja sam
In ko napósled v smrtno spanje leže,
Minulega življenja ga je sram.
Oh, vem zdravilo ti: Srcé varúj,
Strastí ne tebi, ti jim gospoduj!»

Poslušá mladec v misli zatopljen,
Jasní se mu življenja težki sèn,
Umolkne starec in z rokó po bradi
Molčé in zadovoljno spet si gladi . . .

Rástislav.

Balada o cipresi.

Na grob mogotci te sadé, drevó,
Na grob, kjer drago jim srcé počiva;
Sladkó pod senco tvojo se počiva,
Ko žalostno kipiš nad grob v nebó.

Pred mano vrtec grajski se prostira . . .
Tja v kot nekda j mogočni gospodar
Ciprese žalne vsadil je mladiko,
Ki v senci hrastovih dreves umira,
Saj tu zaliva cvetkam le vihar . . .
Imel prej vrtec je drugačno sliko
In štel cvetic je nekatero diko;
Po njem je šetala nožica drobna,
In zdaj — žaluje tam tíšina grobna —
Na grob mogotci te sadé, drevó!

J. Š.

V Zali.

Spisal dr. Ivan Tavčar.

(Konec.)

ojdi v hišo, précej pridem za teboj!«

To rekši, trenila je z okleškom po hlevnih vratih, da so kár zarožljala.

»Povem ti, da bi ga bila ubila, če bi mi ne bil ušel ta zajec! Le v hišo pojdi, samó preoblečem se,

potem pa vse uredimo!«

Odšla je v gorenjo hišo. Bila je čedno opravljena, ali hotela se je obleči še lepše, ker ni bila samó močna, nego tudi nečimerna, zeló nečimerna! Stopim zopet v hišo, kjer je za mizo z zadovoljnim obrazom sedel moj oče. Bil je sam; stari Jernejec je bil ravno kar odrinil v klet, da zopet natoči vina. Starca sta hitro pila, in mojemu se je že videlo, da mu vince sili pod lasé.

»No, Miholca, ali si ogledal dekleta? Kakó ti je všeč, in kaj praviš sedaj? Ni li pameten stari tvoj oče, fantè?«

»Deklè ni napačno,« odgovorim mu, »kar pa imata s hlapcem, pa mi ni kàj všeč.«

»S kakšnim hlapcem?« začudi se oče. In takrat sem mu vse povedal, kar sem bil začul in doživel tam zunaj na vrtu in dvorišči. Upal sem nekoliko, da se oče raztogoti in da me naloži na voziček in odpelje kakor blagó, ki se ni hotelo prodati pri tej hiši. Pa nič takega! Stari Brentač je dvakrat ali recimo trikrat pogledal proti stropu, nekaj zamrmral, nató pa hitro izpil vino, kolikor ga je imel še v kupi pred sabo, in molčal. Ni me hotel naložiti na voziček, in tedaj sem se zavedel, da mi je Romovševa Polonica za vselej vzeta in izgubljena. In Jernejčeva Maruša, ki še dandanes tlači dneve mojega življenja, njo so takrat prikovali k meni, da nikdar in nikoli nisem mogel pre-

trgati teh verig! Bridki so taki spomini, in zatorej mi natočite vina, da si poplaknem suho grlo, ker sem vam itak povedal že mnogo lepega!«

Ko izprazni čašo, nadaljuje Miha takó-le:

»Skoro prinese Jernejec vina in ga s srečnim obrazom postavi na mizo.

»Jernej, ko si lazil za vinom, padla je muha v sok. Stvar le ne gré skupaj. Prehitel sem se, prijatelj, prehitel sem se!«

Takó se oglasi oče in dela na vso moč kisel obraz.

»Kakó prehitel? Kaj prehitel?« zajeca Jernejec. »Ali nista morda prišla v pošteno hišo?«

»V pošteno hišo sva prišla! No, pa je Miha tam zunaj nekaj videl in gledal. Kaj bi ti pravil! Hlapec je, pa je mir besedlj. Sam pa veš, da se kàj takega zeló nerado jemlje s sabo v zakon!«

»Oj, ti preklicano deklè ti! Torej se niti danes ni mogla prikrivati! Takega otroka bi človek kàr položil na klop in pretepel do krvi! Tedaj še danes se ni prikrivala! Z otroki so križi, Jaka!«

»Križi, Jernej, prav si povedal, veliki križi!« Takó mu pritrdi oče. Nekaj časa se gledata v obraz in molčita. Nató deje Jernejec:

»Kaj bi mečkala to stvar! Ti si pameten, Jaka, jaz sem tudi pameten. In dva pametna človeka si še nikdar nista delala zgage. Zatorej pravim in rečem: Petsto še primaknem! Ná mojo roko, in Bog daj srečo!«

»Pametna beseda je to! In Bog daj srečo!«

In tlesknila sta si v roko in takoj sta bila jedina. Veselje je priklopelo do vrha, ko je vstopila še Marušica. In videti bi jo bili morali! V laséh je imela za tri prste širok žametast trak in okrog vratú najlepšo svilnato ruto. Bila je kakor oltar, kadar je ob največjih praznikih največ cvetja na njem. Pravim vam, da ni bila nič napačna. In ko je prišla v hišo še mati Jernejka ter postavila pred nas pečene race in hleb belega kruha, otajala se je tudi meni duša, in mislil sem si: »Že Bog hoče, da jo moraš vzeti!« — Pravijo, da Bog vse prav naredí, kar naredí. Zatorej pa mislim, da tega zakona ni napravil Bog, ker res ni bil prav narejen!

Pa sva se vender vzela! In svatba je bila, kakor jih je malo v dolini, in plesali smo in pili smo, in židane volje smo bili, da je bilo kàj! Ko smo svatje stopili iz cerkve, stala je med drugimi gledalci ob vaški brvi tudi Romovševa Polonica. In prav blede je bila, in tik nje je stal stari Romovš potrttega in skesanega obraza in bržkone ga je pekla vest, da je s svojim jezikom napravil to svatovanje ter

svojo hčer pehnil v nesrečo. Hudo mi je bilo, da sem moral pogledati proti Blegašu, da mi ni bilo treba gledati Romovševe Polonice in nje siromaštva! Ej, pa smo brezumni ljudjé, kar nas je na svetu, in srečo odrivamo od sebe in samí silimo v nesrečo!

Dobil sem torej očetov dom in mlado in močno ženo. Ne bodem se pritoževal: dobra in pridna gospodinja je bila. In grabila in grabila je, kjer je mogla. — Za vsakim beličem je pogledala dvakrat, predno ga je pustila od hiše. In posle je ostro držala, da se jim ni godilo predobro in da niti za trenutek niso držali rok križema. Vsak čas jim je bila za petami in gorjé, kogar je izteknila na lenuški stezi. Ali jih je preslišal! Tudi mene je tiščala v škripcih, da se kár nisem genil. Ali mislite, da sem smel kdàj v pivnico? Če sem le prestopil prag pri Prodovčevih, bila je kakor sapa za mano in prignala me je brez upora domov, takó da sem bil skoro po poroki v zasmeh vsi vasi! Dokler je živel oče, bilo je še nekoliko bolje. Pa je kàj skoro umrl, in odslej sem bil za pravega hlapca pri hiši! Vedno sem ji delal premalo, vedno se je premalo zaslužilo, povsod preveč zapravilo, povsod se je premalo prihranilo. Bila je groza, rečem vam, velika groza! —

Tiste dni je vse drlo v Ameriko, kjer se je dobro služilo in od koder se je pošiljalo mnogo denarja k nam. Kadar je kdo kàj poslal, moral sem čuti: »Ta je zopet poslal toliko in toliko.« In popisavala mi je, kakó lahko bi odrinil tudi jaz čez morje ter služil lepega denarja, če bi ne bil takó len, da sedaj postopam brez dela. Vse se bode zajedlo, in na stare dni nam bode stradati in beračiti, ker prej vse snemo in poženemo. In čemú bi ne šel v Ameriko, ko bi ona lahko domá opravila in obdelala, česar je treba: »Vzel si močno ženo, ki se ne bojí nikakega dela!« To mi je povedala stokrat in stokrat, in končno mi je bilo vsega preveč, in udal sem se in odšel v tuji svet, samó da sem imel mir. Takó lepo je sijalo solnce in takó čisto modro je bilo nebó, ko sem spomladanskega dné odhajal iz vasi. Pa sem le odšel, samó da sem imel mir! Ej, Gospod Bog je moral tisti dan imeti usmiljenje z mano, takó sem bil siroten in zapuščen! Tik ceste zunaj vasi — saj veste, da sem moral hoditi peš — ondu je Polonica nekaj delala v zelenem grmičevji.

»Miha,« zaklicala je, »ali moraš res v Ameriko? In domá imate toliko kruha, da vam ga preostaja. Oj, oj!«

»Res grem,« odgovoril sem ji, in glas mi je zastajal v grlu, »res grem, samó da imam mir pred svojo ženo!«

»Ko bi bil mene vzela, lahko bi bil ostal domá!«

»Sedaj se ne dá pomagati!«

In odrinil sem dalje, naravnost po stezi, ki drži do Amerike! Tam sem ostal dve leti in pol, prijatelji, dve leti in pol. A domá sem imel plačano zemljo in dvajset glav lepe živine in vsega drugega v obilici! Pa sem se pehal v tujih zemljah in delal kakor zamorec, da nisem imel od življenja ničesar, prav ničesar! Zaslužil sem res, pa sem tudi od meseca do meseca dobival pisma, naj pošljem kaj denarja. In pošiljal sem, da se ga je končno nabral lep kup. Ko sem si mislil, da mora biti tudi ženi že zadosti, pospravil sem svoj zveženj in pobral kopita ter se potegnil čez sivo morje. Dve leti in pol sta minili, ko sem jesenskega večera zopet stal pred Brentačevo hišo ter sopol vase tisto volno sapo, ki piha okrog naših hribov. Vesel sem bil in upal sem, da me bodo veseli tudi drugi. Pred hišo se mi vsili v pogled gostilniško znamenje, dolge rumene oblanice, viseče od strehe. Gostilno so si bili omislili v tem, in takoj mi je nekaj šinilo čez srcé, da morda ne bode vse prav in vse v tistem redu, ki bodi pri hiši, katere gospodar je v Ameriki. — Mislim si, pa vstopim v pivnico, da vidim, kaj in kakó.

Ni se mi bilo treba bati, da me kdo spozná. Delo in trud sta mi bila predružačila lice, in prav zeló sem se bil postaral. Tudi sem sedaj nosil široko brado in ker sem bil oblečen polovično-gospodsko, ni me mogel spoznati nikdo. Tem menj, ker me ni nihče pričakoval. Nikomur nisem pisal, da pridem, ker sem vedel, da bi ženi ne bilo všeč, če pustim zaslužek ter pridem zopet lenobo past na dom. Hrabro torej vstopim ter sedem pri vratih k mizi, kjer je bilo precěj temačno. Pri drugi mizi je večerjala družina, in videlo se mi je, da je sedaj precěj poslov pri hiši. Prihitela je drobna dekla in me vprašala, ali hočem kaj piti. Ukažem vina in se delam, kakor bi bil tujec pod streho te hiše. Nikdo me ni spoznal in v miru sem srkal svojo kapljico. Tedaj so se odprla vrata pri sosedni sobi, in začul sem, da je nekdo ondu govoril z mojo ženo. Pri odprtih vratih pa sem ugledal nekaj, kar mi je takoj razgreló kri. Bilo je to nekaj malega — ali vender sem čutil, kakor da je padlo nekaj stotov name. Takó me je potlačilo: bila je zibelka. In da nisem kár nič dvojil, zaječalo in zastokalo je nekaj v tej zibelki, in vsi veste, kaj stoka in ječí po zibelkah. »Vraga!« pravim si, »otroka imajo pri hiši, in jaz o vsem tem ne vem ničesar!« In že tedaj sem računjal na prste, koliko let utegne in prav za prav koliko jih smé imeti to otročé, da bi ne bilo kaj zmedenega. In taki računji, ljubi prijatelji, so nekaj čudnega, sosebno takrat, če se vse lepo ne strinja in ne ujema! In računjal sem in računjal, in sam sveti Bog vé, da se ni hotelo vse ujemati in da

se je počasi vse kuhalo po meni. Pa je bilo tudi vzroka dovolj! Komaj se zavem od prve začudenosti — in kdo bi se ne čudil, kadar je takó? — kàr stopi iz izbe v hišo človek, in povem vam, bil sem omamljen, omočen, prav kakor bi me bila strela osmodila! Lepo rejen človek je bil to, in zdravje mu je kàr cvetelo na lici. Napasen in spitan se mi je zdel kakor puran, ki se zakolje o binkoštih. Vse je kazalo, da je temu človeku prav dobro pod božjim solncem in da nima drugega dela, nego da si pase in redí trebušček! Oj, vsi tisti božji služabniki, katere praznujemo v dan Vseh svetnikov, vsi so mi priča, kakó slabo pa se je godilo meni pod tujim obnebjem in pri tujih ljudéh! Ali ves ta čas se je paslo to človeče, kakor se pase zajec na mladem žitu! In kdo, mislite, kdo je bil? Nihče drug nego Gašper, ki je prej za hlapca služil v Podsteni, ali sedaj je bil hlapec in gospodar pri moji ženi in na zemlji, katero je bil stari oče priskopušil in priščedil zame. Mislím, da sem vam povedal vse, kar je treba vedeti. Če sedaj vsega ne vidite, pa ste slepci! Pa mislim, da vidite vse in da se čudite z mano, ker nisem pograbil po svetlem noži, ki je ležal pred mano na mizi in da nisem hlapcu Gašperju tega noža potisnil pod rebra! Pa sem se krotil, ker moja ura še ni bila prišla.

Oni pa je prav oblastno hodil po hiši ter zapovedaval in razkladal družini, kaj in kakó se bode delalo jutri.

»Da ne bodete spali,« končal je, »to vam povem! Lenuhov ne trpim pri hiši, to veste!«

Rekši je odrinil bržkone spat, dasi je bilo še zgodaj in dasi je bilo še mnogo opravila v hlevu.

Na vse to sem moral vstati. Ko stopim na luč, spozna me volar Tone in zakriči:

»Jojmene! Oče je prišel iz Amerike!«

»Oče Gašper so pa sedaj na suhem!« zasmee se hlapec Tine.

Jezen stopim v izbo, kjer je tekla zibelka. Ona je sedela tik postelje in bila vsa prepadena. Čula je bila besede, ki jih je izgovorila družina, in kdo bi se ne prestrašil, če je takó in takó! Pa se je skoro ujunačila in vprašala osorno:

»Torej si res domá in še pisal nisi in denarja tudi nisi prinesel?«

»Res sem prišel in vprašam te, kaj je to-le tukaj?«

»Kaj? Otrók! Saj vender vidiš!«

»Pa kje se je dobil ta otrók?«

»Kakó vprašuješ! Kakor bi oženjeni ljudjé ne smeli imeti otrók!

Lepa je ta!«

»No, pa vender, koliko let ima to otročè?«

»Koliko let ima? Dve leti ali kaj takega!«

Kaj sem hotel! Takisto osatasto me je gledala, da sem rajši umolknil. Vrnem se v hišo, kjer je družina tičala okrog peči ter se šepetaje razgovarjala o mojem prihodu.

»Pokličí hlapca!« rečem dekli.

»Ali Gašperja?« vpraša.

»Gašperja!«

»Tine in ti, Tone,« pravim hlapcema, »pripravita se nekoliko! Ali vesta, kakó se vrže človek, nadležen človek, čez prag, če ga ne marajo v hiši?«

»Jaz bi že vedel!« zasmije se Tine, in malone do ušes se mu odpró usta.

»Tudi jaz sem že nekaj slišal o tem!« zakličé Tone.

»Ali mi bodeta pomagala?«

»Saj komaj čakava!« odgovorita oba.

Takrat pa je prihrul v sobo poštenjak Gašper; ves je bil razljučen.

»Kakšen vrag pa že zopet preganja to umazano družino? Še žival ima rada mir, kadar hoče spati, in vi ga ne privoščíte poštemu človeku! Kaj je zopet?«

»Le mirno, Gašper!« izpregovorim jaz.

»Kdo pa si ti, potepenec?« zarentači name. »Kdo je dovolil, da smejo taki ljudjé ostajati čez noč?«

»Tine in Tone, ali sta pripravljena?«

Oba odgovorita: »Pripravljena sva.«

»Poprimimo torej!«

In planili smo po njem, in prišel je v pravi vrtinec, takó smo ga pehali in suvali po veži.

»Sedaj veš, da je prišel oče iz Amerike!« zakričí volar.

»In sedaj tudi veš, da se ne kuhajo več žganci zate v Brentačevi hiši!« Takó zakričí hlapec Tine.

In vrtili in sukali smo ga, da se mu je moralo vrteti v glavi. Pričetkom je rjul in klel. Nató pa je hipoma utihnil, ker je gotovo spoznal mene, hišnega gospodarja. In privrtili in prisukali smo ga do večnih vrat in tam smo mu prav izdatno pomagali, da je čim prej prišel na nočni zrak. Za njim pa smo zaloputnili in zapehnili vrata, ali óni v temi je molčal in niti glasú ni dal od sebe kakor miš v cerkvi. Drugo jutro pa ga ni bilo nikjer in izginil je kakor slana pred solncem. Vidite, takó je bila prišla moja ura!

Ko sem se povrnil k ženi, bila se je le-tá zaprla v svojo izbo in na moje klicanje se ni niti oglasila niti ni odprla, Tudi prav! Kar

sva si imela povedati, povedala sva si lahko drugi dan. Spal sem torej prvo noč v senu na hlevu in dobro bi bil spal, da nisem imel sitnih sanj, v katerih me je tlačila prav huda mōra. In ta mōra je imela podobo težke železne zibelki, in na tleh pod njo sem ležal jaz, a na meni se je neprestano zibala težka, železna zibelka. In to ni šala, ljubi prijatelji!

In morila me je skrb, pa se nisem upal vprašati pri ljudéh, da bi se mi se bili smijali, saj veste, kakó je! »Kaj bi iztikal okrog,« mislim si, »stopi h gospodu, tam imajo krstne spise, tam zveš najlože, kakó in kaj!« Na večer — sram me je bilo — priklatil sem se v župnišče in hitro — da bi me nikdo ne bil opazil — blisknil po stopnicah navzgor, kjer je stanoval gospod Jurij. Dober gospod je bil, in radi smo ga imeli, dasi je bil časih osorne besede. Po hodniku je hodil tisti večer in pušil iz velike pipe, da se je vse kadilo okrog njega.

»Kaj bode dobrega, Brentač?« vpraša me. »Nič dobrega, gospod Jurij!« odgovorim mu; »morda dobim kaj dobrega tu pri vas!«

»Pa se lože dobí kaj slabega nego kaj dobrega!«

In gospod se je prav prijazno nasmijal, takó da sem mu précej na vso moč zaupal.

»Česa torej želiš, Brentač?«

Pogledal sem v strop in odgovoril: »Nekaj obljub sem napravil v Ameriki, in to bi rad poravnal, ker nečem biti svojemu gospodu Bogu ničesar dolžan, ko je že vender takó težko, če je človek ljudem dolžan!«

Poravnala sva tisto, in gospod Jurij mi pravi: »Lahko noč!«

Pa nisem odšel, zopet sem pogledal proti stropu in dejal: »Nekaj bi še rad zvedel, če vas ne nadlegujem! Otroka imam —!«

»Otroka imaš!« odreže se gospod Jurij in izpušča goste oblake dima okrog svojega lica, »otroka imaš, Miha, in božji dar je vsa k otrok, Miha, ker je nedolžna živalca, s katero moramo biti usmiljeni!«

»Nič ne rečem,« odgovorim nató, »vse je prav in pošteno, kar govorite, gospod Jurij. No, pa bi venderle rad vedel, koliko let ima moje otročč, ker sem bil v Ameriki, ko je prišlo na svet, in to mi povejte!«

»Ljuba duša,« začudi se gospod Jurij, »kje bi ti na pamet povedal kaj takega! Saj vender veš, koliko otrok imam vsako leto v fari!«

»Pa krstno knjigo odprite!«

»Prav rad bi jo odprl, pa je nimam domá. Milostivi škof so pisali, da moram dati vse stare krstne knjige iz nova prevezati. In tudi naše vežejo sedaj v Ljubljani. Ko jih nazaj dobim, pa te takoj pokličem. Miha. In vse natanko pregledava, pa bodeš videl, da je vse v najlepšem redu, ker bi kaj drugega jaz nikakor ne bil hotel zapisati v knjigo!«

Praznih rok sem moral odriniti. Ali verujte mi, pol leta sem hodil pozneje vsako nedeljo h gospodu, ali je že prišla knjiga iz Ljubljane. Toda še vedno so jo vezali v mestu, in gospod Jurij mi ni mogel odgovoriti natančno in vestno, dočim so sosedge dobivali spiske iz krstne knjige, kadar so jih le hoteli. Gospod je imel dobro voljo in zaradi hišnega mojega mirú je menil, da je najbolje, če tavam v temi. Pa sem videl vse natanko in nič več nisem hodil vpraševat po krstni knjigi!

Imeti nekaj, kar ni tvoje, kar pa ima vendar ves svet za tvoje, to je huda, peklenska reč. In nobena pamet vam nič ne pomaga, in vsaka stvar vam je zoperna, in ves svet je tak, da bi človek najrajši plaval nanj! Iz kratka: vrag je, in kaj bi vam pravil, saj veste, da sem že vinjen, ker sem vam pravil vse to in pripovedoval! Kdo bi delal, če mu kukavica kuka okrog ogle! In res, opustil sem vsako delo ter zahajal rajši v pivnice, kjer se je točilo vino. To pa to, vino je jedino zdravilo, katero je ustvarjeno za take ljudi! Kar nam je Bog vzel na óni strani, pa nam daje na tej stráni! In pili smo ga, da je bila cela miza mokra! Če je prišla ona pomé, pa sem jo vzprejel z besedo in s pestjó, da ji je hitro pošlo veselje laziti za mano. Domá se je potem maščevala in prav pošteno me je večkrat preklestila, ko sem bil vinjen ter se ji nisem mogel braniti. Prve čase mi je bilo to nekaj nenavadnega, pozneje pa sem se privadil ter si mislil: »Le tepi, jaz bodem pa pil.« In pričel se je napravljati dolg, iz hlevov je ginila živina, poslopja so prihajala nekamo umazana in raztrgana, ker jih ni nikdo popravljal. In da se ni prodal gruntec, morala se je ona umikati s svojo doto, in konec je bil, da jih je bilo toliko pred doto, da le-ta ni bila nič več vredna! Nekaj časa se je mašilo in mašilo, potlej pa je vse skupaj padlo na kup, in moral sem z Brentačevine, kjer so sedaj tuji ljudjé! Tisti dan, ko smo šli od hiše, pa sem živel malone prav tako veselo in zadovoljno kakor tisti večer, ko sem Gašperčka pri vežnih vratih metal na dvorišče!

Kaj sem hotel drugače! Čemú pa bi stradal, ker nimam svojih otrók!

To je moj zakon! —

In žalostni Miha je pulil mah iz zemlje in škripal z zobmi in solze je točil, ker je bil vinjen in nesrečen.

Drugo jutro pa smo imeli prekrasen lov, in dva petelina sta padla z veje, kjer sta pela zaljubljeno pesem. Ljubezen nam je vsem v pogubo, takó živali kakor človeku! —

Davorin Trstenjak.

Doneski k njegovemu životopisu. Spisal dr. Janko Pajk.

(Konec.)

III. Uredniška soba.

Ponatisek Trstenjakovega rokopisa.¹⁾

Dragi brate! Poroguješ se mi, da sem šel med urednike časopisov, in rad bi vedel, kakšen je moj »redactions-bureau«. Poslušaj! Moja soba je štirinajst stopinj dolga, deset široka, dva sežnja visoka in ima pol peči z razpokanimi pečnicami, katere pa si znam sam zamazati. Stene sem dal letos pobeliti; na njih visi ura, ki nikdar ne gré, dve diplomi, iz katerih gostje lahko vidijo, da pripadam učenjakom, potrebni »Lares et Penates«. Vrh tega so v sobi raztrgana sofa, na kateri počivam od uredniških skrbij, dve mizi, jedna za kosilo, druga za knjige, dve omari za arhiv, zakaj znano ti je, da nisem samó »uredništvo«, nego tudi »uradništvo«. Za pomagača imam grbasto bablje, ki mi hodi na pošto po pisma sodelavcev mojega časopisa; ti so sicer pridni Slovenci, ali tudi imajo slovensko národno krepost — lenobo. To bablje mi zajedno pita gos, katere pa mi ni kje poklonil kazališki igralec, da bi ga debelo pohvalil zaradi izvrstne igre, tudi ne književnik, da bi milo sodil o njega umotvoru, nego sam sem si jo kupil, pa tudi ne ob zaslužku uredniškem, temveč z delom, ki ga še imam zraven uredništva — s kmetovanjem. K meni ne zahajajo umetniki ali mecení slovenskega slovstva; blatijo mi tla jedino preproste kmetske noge; torej, dragi moj, nimam ónega komforta kakor drugi uredniki slovenskih časnikov, skrivni in očití, nì sagov razpetih po tleh; moja soba ni večja nego kabinet »redaktora en chef« slavnih »Novic«; samó ta razlika vlada med nama, da je urednik »Novic« lastnik svoje hiše, a moja ni moja lastnina, temveč imam v nji le preužitek, dokler je božja volja. Okno ima moj uredniški kabinet samó jedno, in še to je golo; solnce zakrivam s svojim prtičem, kadar mi sije skozi okno, kar pa je sedaj redko. Pod tlomi časih zaropoče miška; tudi iz peči zapoje čuri-muri, gospod gril, in takó med gosjim in griljim koncertom pišem za svoj časnik in prebiram prineske svojih sodelavcev, katere naj pomnoži Oče nebeški! Glej, takó daleč smo

¹⁾ Ta spis mi je bil očito poslan s Ponikve (leta 1874.); podajam ga tukaj prvič z neznatnimi pravopisnimi izpremembami.

napredovali v slovenskem slovstvu, da se je na kmetih v okolici, ki se ji pravi »mačja žalost«, moralo poiskati uredništvo en chef takega časnika, ki je namenjen znanosti in umetnosti! V beli Ljubljani, ¹⁾ ki bi bila, da ni ženskega spola, lahko poglavitno mesto in središče vseh devetih modric, niso še spoznali potrebe lepoznanškega časnika; tam so narodnjaki preveč aristokratje in se ne spuščajo v podjetja, ki ne nesó mastnih procentov. V Mariboru so za dobro spoznali ustanoviti glasila za politiške stranke, katerih je Slovincem treba kakor koruzi vran. Celje je le kraj za kisló zelje, Gorica je laška tetica, Celovec pa itak dela čez svoje moči; v Kranji črnem ni veliko simpatij za slovensko slovstvo, v Novem Mestu so še vedno stari duhovi, Ribnica bi še bila, ali njena inteligencija je malokdaj domá, temveč potuje po svetu ali pa se preseli v Ljubljano; v pisani Loki je pisan svet, v Kamniku se več čísla materija nego duh, v Tržíci bolj žebliji nego peresa. Kam bi torej šel urednik slovenskega lista, ako ne v »mačjo žalost«? — Menda v Ptuj? — Tam je še vse polno tujcev. Ali v Ričetvaroš? — Tam pa ni potrebnega mirú za duševna dela. V Brežice? — Tam bi me mamil pruski duh. V Mrhovec? — Ta mi je, najsi nisem ud nobenega ne liberalnega ne konservativnega društva, preradikalen, in utegnil bi biti tudi nevaren moji eksistenciji, ker tam kraljuje najhujši »furor teutonicus«. V drugih krajih, ki slovó v domoljubji, pa ne najdem vsakdanjega kruha; zakaj vedeti moraš, dragi prijatelj moj, da sem doslej še zmerom naplačaval in doplačaval svojo slovstveno delavnost in da bi si lahko, ako bi bil bolj realistiški, že s tem denarjem, kar sem ga potrosil za slovensko slovstvo, kupil lepo hišo v Ljubljani ali pa bi bil »verwaltungs-rath« pri železniški družbi, imel svoj malin na Dravi ali vinograde kakor naši kanoniki ali pa hranilničnih bukvic veliko število kakor kapelani. Vender ne misli, dragi moj, da tožim zaradi tega; vesel sem, da bodem imel za Božič pečeno gos, nota bene, ako mi je prej kakšen rojak ne ukrade, zakaj Slovenci so, kakor lahko čítaš v organu naših konservativcev, res zeló »konservativni« ali po Božidarovem »uzdržniki« in radi »uzdržavajo« ne samó svojega nego tudi tuje blágo. — Glej, sedaj sem ti popisal vse svoje uredniške okolnosti; vabim te samó še, da bi bil moj sodelavec. Piši svoje »mémóires«, saj si že dosti izkusil v življenji; ali ne piši mi ničesar o bučelarstvu; te vrste spisov prepuščaj mariborskím profesorjem latinskih šol; tudi mi ne pošiljaj takih spisov, kakeršne prinašajo programi slovenskih — sit venia verbo! — gimnazij, temveč piši rajši o

¹⁾ D. T. dosledno piše ne „Ljubljana“, ampak „Ljubljana“, izvaja je to imé ne od stebila „ljub-“, nego od „lub-“; prim. Lubno in lubanja = lobanja. *Pis.*

Homerjevi bradi, odkod so v Troji dobavljali elektron, kdo je sez dal prvi v Roženpahu pri Lubljani ono znano hišo, v kateri se kuha kava za ljubljanske mlade in stare tete; piši zgodovino slovenskih programov od ónega, ki se je sklepal v Mariboru v gostilnici »zum Erzherzog Johann« N. 7., do ónega, ki se je skrpal v tesnem salonu ljubljanskega poštenega čevljarja in cehmeštra! Piši dalje metamorfoze slovenskih prvakov, usodo raznih slovenskih lepoznanjskih listov, najnovejšega neizimši, ker tudi njega čaka usoda vsega človeškega; popisuj muhe slovenskih pisateljev od abecedne vojske do vojaškega lista »Sokolovega«! Pojdi večkrat v Lubljano in presočaj napredek slovenske Talije, čudi se našim La Rochem, Anschützem, Löwom in Wenzelnom Scholzem! Samó Darwinovih sistem se ne loti, rajši mi pošiljaj članke o življenji govnačev, o jajcih kukavičnih, o jazbečevi masti! Tudi modroznanski nauki niso za slovenski publikum; kaj mu pomaga Fichtejev »Ich« in »Nicht-Ich«? — Njemu je ljubše, ako mu ni treba napenjati možganov. Naš publikum je do cela praktičen, realističen; zato, hvala Bogú, nikdar ne dobimo slovenskega Kanta. Tudi ga ni treba, saj za Slovence misli — Nemeč! — Glej, brate, končati moram, ker imam razven uredniških skrbij tudi skrbí v hlevu: ravno se pripravlja »Breza« za svojo »otročko posteljo«! — Da si mi zdrav! Ves tvoj Epicharmos. —

Slovó bi vzal.

Časih še poleže
V prsih mi vihar,
V dušo mojo seže
Blage sreče žar.

Srce to zahvalno,
Tákrat mi vzkípí;
In okó mi kalno
Zopet vzplameú.

Tákrat bi zavrisnil,
Svet bi ves objel,
K sebi ga pritisnil
In — slovó bi vzal.

Dravinjski.

Napoved.

Spisal A. Koder.

Tisto leto je zadelo Draganovo hišo v Borovji trojno gorjé: poginila je krava liska, slana je osmodila ajdo, in Janeza Draganovega so potrdili k vojakom.

Oče Dragan je hodil vso pomlad z upognjenim životom okolo hleva ter računjal na pamet in na prste, koliko ima izgube v gotovini pri liski, za koliko ga je opeharil mešetar, ko je kupil mlado kravo, in kakó bi se nadomestila ta izguba po drugem poti. Tudi mati Draganova je imela noči brez spanja in dni brez veselja. Podnevi je jokala po liski, ponoči pa je premišljala, kakó bode dolgčas, ko bode nosil njen Janez bridko sabljo in vojaško suknjo. Oponašati ji ni treba solz, skrbij in nekove nenavadne skoposti, s katero je tisto pomlad in tisto poletje skrivala vsako dvajsetico v svoji omari — za Janezove večerje pri vojaki! One tri nesreče je čutila naposled vsa Draganova družina, ki sicer ni bila obila; čutili so jo pa tudi prosjaki, ki so se pogostoma oglašali pri Draganovi materi. Draganov jedini hlapec Peter je pripovedoval vse poletje mladi pastirici, da ne ostane več po Božiči pri Draganovih, ko bi ga plačevali s cekini, in sicer zató ne, ker ni, odkar so potrdili Janeza, zadišati več svinjskega rilca v opoldanskem ječmenčku. Prosjaki pa so opravljali Draganovo hišo, češ, da bi bil vse leto štiridesetdnevni post, ko bi bil pri vseh hišah zapah za vrati takó debel in nov, kakor ga je stesal zadnjo pomlad stari Dragan.

In naposled, Draganov Janez je trpel kakor vsi njegovi vrstniki. Podnevi je nosil listek bel za klobukom in zakrivljena peresa, zvečer je ukal pod okno v sosedno vas, zjutraj pa je premišljal, ali mu bode mogoče živeti v ozki vojaški suknji pod bojnim bobnom in ali bi ne bilo lepše na svetu, ko bi potrjali k vojakom zgolj bojazljivce, ki se ne upajo vasovati in ne vedó, kaj je ljubezen . . .

Naposled se je približal tožni čas, ko rije podlessek po senožetih iz tal, ko lastavice zadnjič krožijo ob slamnatih strehah in ko se poslavljajo mladeniči z listki za klobukom. Zadnji dan si je brisala Draganova mati že na vse zgodaj solze, stari Dragan je hodil z ugaslo pipo po veži, in sin Janez je kàr zasopel, ko je zadel na rame bisago, v katero mu je naložila mati skrivàj vse klobase in svinjino izza zadnjega predpusta.

»Pa Bogá ne pozabi, in ko ti bude dolgčas, pa k bisagi sédi!« zakliče mati za sinom, ko le-tá prestopi vežni prag in se obrne na cesto, ki drži proti glavnemu mestu.

»Pa domov piši, če se ti bude tožilo po Borovji!« pristavi oče resno in spremi jedinca do vrtnega prelaza. Za slovo mu še stisne tri srebrne dvajsetice v pest, in pravi: »Stradati ti ni treba v cesarski službi, dokler smo na Draganovem domu, ki utrpí brez sile za vsake večje praznike nekaj grošev.«

Takó podprt s slanino, z dvajseticami in materinimi molitvami in očetovimi sveti, odkoraka Draganov Janez prvič v daljni svet, ki mu je bil doslej tuj, in v cesarsko službo, na katero je bil ponosen le v nedeljo pred cerkvijo, ko je majal veter beli listek na njegga pokrivalu. Danes prvič ne vé, ali bi vriskal in prepeval, da bi ga čula domača vas, kakó hodi v vojake, ali pa bi premišljal, kakó brezskrbno se živi na Borovji ob očetovi skledi in kakó prijetni so večeri, kadar se oglasi fantovska pesem izpod lipe na vasi. Takih mislij poln se ozrè, prišedši na višino, zadnjič na domačo slamnato streho in na rdeči zvonik. Tukaj še jedenkrat prešteje materine in očetove dvajsetice ter se prepriča in preračunja, koliko dnij in nedelj bi utegnile učkati njegga klobase. Ko se potem zopet ozrè po prašni cesti pred seboj, ugleda v dalji staro potovko Cilo, ki koraka s koškom raznega blagá iz mesta domov. Slabo znamenje se vidi Janezu, da mora srečati na svojem takó znamenitem poti staro ženico, oznanjevalko nesreče. Ognil bi se ji bil rad, ali nikjer ni bilo opaziti steze ali strnišča, da bi stopil tja in se otel prerokovane nesreče. Šele v zadnjem hipu mu šine rešilna misel v glavo, da se človeku na važnih potih ni ravno treba ogniti starki; saj je dovolj, da je sploh ne sreča! — Zató razoprta Janez bisago, vrže jo na končišče ajdove njive, séde poleg nje in pričakuje, da odide Cila. Da ne bi mislila, češ: »Od žalosti že omaguje na prvem klanci«, poišče pipec v žepu in rdečo klobaso v bisagi ter jame uživati slastni materin dar.

»Bog ti blagoslovi, Janez, če si priželiš danes kàj mesenega za pod zobe!« ogovori potovka našega znanca, ki sédi v cestnem rovu, rezaje klobaso na kolena in grdo gledaje starko. Ko Cila opazi Janezov ponos, ki nima niti odgovora nje pozdravu, pristavi:

»Ne davi preveč mesenine, ki je v mestu takó v čislih, da si z jedno sámo klobaso pri svojih predstojnikih lahko nakoplješ gorjé ali srečo.«

Zgane se Janez ob teh besedah, nekamo prijazneje pogleda starko, zategne bisago in si misli: »Starka kolovrati okrog gospóde v mestu;

vedeti mora, kaj gospódi tekne, kaj ne in kakó gospóda čisla to najboljše jed na svetu.«

Vso dolgo pot se je potem postil in zatezal bisago, da mu je rdečica silila v obraz, kadar ga je zavajal hudobni duh: poželenje po mesu iz domačega dimnika. Ko pride naposled v mesto, vpraša na mitnici gospoda s svetlim cesarskim pokrivalom po vojašnici. Radovoljno prikima Janez prijaznemu gospodovemu nasvetu in odrine dalje po mestnih ulicah. Ali toliko da odide, že priteče mož s cesarskim pokrivalom za njim, zgrabi njega bisago in mu jo hoče odnesti, tebi nič, meni nič.

»Tudi tej gospodski suknji diše moje rdeče klobase, a imela jih ne bode; namenjene so mojim vojaškim gospodom!« misli si Janez, ko se puli z mitniškim biričem za bisago. Seveda je bil zmagalec v tem častnem boji on; zakaj odnesel ni biriču samó zarubljene bisage, temveč povaljal ga je celó po tleh za njega predrznost.

»Prav si dejala Cila, ko si mi prerokovala veliko moč in čast domačih klobas!« pravi si Janez, ko hiti proti vojašnici; zajedno tudi sklene, da jih shrani za najtožnejše ure pri vojaki, ko bode treba — trpeti in molčati.

Takova prilika se mu ponudi takoj potem. Ko namreč prisope pred vojašnico, dobí vrata zaprta in pred njimi hudega brkastega vojaka s puško risanico na straži, ki ga zavrne ter mu zabiči, da je zamudil za pet minut vojaški oglas in da ga čaka jutri — določena kazen.

Stemní se Janezu in spomni se, da ga je teh zamujenih minut zadržal birič zaradi materinih klobas, ki ga pripravijo naposled v veliko nesrečo. Mnogo premišljuje potem, kakó bi si pomagal. Zdajci ga obide poštena in razumna misel.

»Tudi ta bradač izvestno vé ceniti domačo klobaso,« pravi sam v sebi in pristavi: »Ponudim mu najlepšo klobaso, in omečil se bode in mi odprl vrata.«

Trenutek pozneje je sedel naš Janez na vojaški stražarnici brez bisage in klobas in zagovarjati se je moral zaradi zločina, da je hotel s klobaso podkupiti cesarskega vojaka na straži.

»Vražja klobasa in Cila, da si me spravila s svojo lažjó v táko nesrečo!« vzdihuje na stražarnici, dočim se mu smejejo vojaki in brijejo burke in dovtime ž njim.

Znano nam ni, koliko kazni se je odmerilo Janezu zaradi podkupne klobase na vojaški straži, le toliko vemo, da se je nekaj dni skrivaj otipaval po životu, kjer jih je čutil še vedno petindvajset, da je

stal že drugo jutro na dvorišči v dolgih vojaških hlačah in v cesarski suknji in da je jako neokretno vzdigaval noge po povelji in mahal z rokami po zraku, kakor bi gonil motovilo. Hud in brezpameten se je zdel Janezu takšen posel; rajši bi bil domá ves teden dnij gnoj kidal in listje nosil. In v taki uri se je spomnil svojih klobas, ki so izginile na stražarnici, in se tudi domislil, da se je morda baš zaradi njih že prvi dan zameril svojim predstojnikom, ki se mu sedaj maščujejo. Še tisti trenutek sklene pisati materi, v kakšno nesrečo so ga spravile nje klobase, in to pismo bi bilo izvestno lepo in genljivo, če bi se bilo spisalo. Toda prvič ni znal sukati Janez niti jeklenega niti gosjega peresa, najsi je bil vpisan več let zapored v župno šolo, in drugič ni hotel nikomur zaupati svoje tajnosti. In ker se je bal, da mu mati kaj skoro zopet pošlje motovilo klobas in ker bi ga pripravile še v večjo nesrečo, sklene materi ustno poročiti o svoji usodi.

To pa je bilo laže sklenjeno nego zvršeno. Gospod stotnik je hudogled, strašno porasel gospod, drugi manjši gospodje z zvezdami pod obradkom niso nič boljši; izvestno ga zapodé, če jim zaupa svoje skrivnosti. In vrhu tega čuti še vedno na svojem telesi tistih domačih klobas žalostne nasledke, ki ga zadržujejo v nagli hoji. In vender, preprečiti mora novo pošiljatev klobas, najsi se podere ves svet!

Takó premišljuje ves prihodnji večer naš Janez in čaka in čaka, da zaspé vsi njegovi tovariši. Potem zleze polagoma izpod odeje, stopa oprezno proti odprtemu oknu, dvigne se nanje, razprostré roke proti bližnjemu strelovodu ob zidu ter se spustí po njem v nižavo. Vajen je bil sicer naš Janez bridkosti in trpljenja tega življenja, toda takih bolečin še ni čutil kakor ob železnem drogu, ki mu je rezal brezsrčno dlani in višnjeve cesarske hlače.

»Bodisi!« tolaži se Janez na nočni vožnji iz višine in naposled izpusti strelovod, misleč, da je že v nižavi. Zdajci se začuje čuden šum, kakor bi vrgel kdo debelo tnaló v tolmun, in naš Janez začuti, da je v globoki kadi, napolnjeni s čudno in neznano tekočino. Utegnil ni natančneje raziskavati svoje neprilike; zakaj vzdramil bi se lahko kdo njegovih tovarišev, in tedaj gorjé njemu — ubežniku!

Kar se dá urno zleze iz kadi in zbeží naravnost v tiho noč in na Borovje.

Noč je bila jasna, in svetilo je pol lune izmed drevja, ko je prisopihal v domačo vas. Tiho je bilo vse; samó domači sultan ga je zavohal in zalajal nanj. Ondu za plotom se je belila stranska steza v sosedno vas.

»Ponoči mati ne bodo pošiljali klobas v mesto!« misli si Janez in ubere pot v sosedno vas, kjer je poznal okence, takó pooljeno, da

bi ga ne čul nikdo, če se odsloni tudi v najbolj tihi noči, ko slišiš celó netopirja v zraku.

Tisto noč pa je bil ondu strašen krik; z okna se je čul klic na pomoč — zakaj napovedal se je Ocvirkovi Neži duh Draganovega Janeza. In s kolcem je skakal stari Ocvirek okrog pohišja in tolažil prestrašeno svojo Nežo, da je pregnal napoved, če je le že kdo katero. Predno pa je zlezel tisto jutro mesec za Borovje, podil je stari Dragan mlado svojo kobilico proti mestu; zakaj prepričati se je hotel, ali se je res ponesrečil njega Janez, da se oglašá njegov krvni duh.

V tem pa je ležal naš znanec v domači listnici in tipal in ogledaval, koliko mu je napravil škode kolec starega Ocvirka, ker ga je takó brezsrčno izdala njegova Neža.

Šele ko se zdání, prepriča se Janez, da je rdeče pobarvan po vsem životu, da je rdeče pobarvana njega cesarska obleka in da je kriva samó tista nesrečna kad, napolnjena z barvo, če se ga je prestrašila Neža in ga imela za — smrtno napoved.

Kaj so poročili v mestu staremu Draganu in kakó sta se pogodila naš Janez in stari Ocvirek za tiste batine, ki so bile namenjene njega smrtni napovedi, in ali je Ocvirkova Neža še kdáj izdala nočno napoved, tega ne vemo. Gotovo pa je, da stara Draganka ni več pošljala klobas svojemu sinu k vojakom, pri katerih je potem dolgih osem let zvesto in udano cesarja služil.

Mrak.

Mrak zemljó ovija,
Zvezda se užiga,
Dim tenák od hiše
Do nebé se dviga.

Kadar žalost kruta
Srce mi obhaja,
V njem budim molitev,
Ki k nebesom vstaja.

Rástislav.

Sence.

Sence legajo po zemlji,
Vedno holj temné,
In naposled v noč skrivnostno
Zvezde zagoré.

Moje dni odeva v tème
Čas mi neugnau,
Da naposled v žitje trudno
Sine zadnji dan!

Rástislav.

Iz domače zgodovine.

Piše Ivan Vrhovec.

V. Na obedu pri mestnih očetih.

ljubljski mestni očetje pred dvesto in tristo leti so bili mogočni gospodje, kar so kazali že po zunanje. Nosili so se, piše Valvasor na 699. strani XI. knjige svojega znamenitega dela, drugače od drugih meščanov. Imeli so svojo posebno obleko. Najodličnejši med njimi, »svetovalci notranjega sveta«, ali ker jih je bilo dvanajst, tudi »Die Zwölfer« imenovani, oblačili so se v skrlat kakor benečanski plemenitaši; »štiriindvajsetaki« ali »svetovalci zunanjega sveta« pa so nosili črne talarje.

Bili so mogočni gospodje; Valvasor jih imenuje »Die Herren von Laibach«. In takó so jih nazivljali tudi pri gosposkah in v deželnem zboru. Pismom, katera so jim pošiljali cesarski uradi, bil je naslov: »Unser Rath und die ehrbaren weisen, unsere getreueu, lieben N. Burgermeister, Richter u. Rath unserer Stadt Laibach«. Naslovi pa, s katerimi so jih ogovarjali someščani, sosebno če so jih kaj prosili, dolgi so takó, da človeku kar sapa pohaja. »Wohledle, gestrenge, edelste, ehrenfeste und fürnembe (vornehme) auch ehrsame, wohlweise und hochgeehrteste Herren!« nazval jih je leta 1718. učitelj šentklavške ljudske šole, ko je prosil podpore. Leta 1614. jim je častital učitelj L. Marius za novo leto: »Wünsche ich zu dero langwierigen und glücklichen Regierung, auch Beibehaltung dero hochbegabten Verstandes von dem neugeborenen Christkindlein Jesu unserem Erlöser und Seligmacher ein freundliches und E. E. und N. (okrajšani naslov) an Seele und Leib nützliches und ersprießliches, friedliches und gesundes neues Jahr.« — In celó mestni blagajniki, ki so bili vendar samí svetovalci, največkrat še svetovalci notranjega zbora, ki so se torej samí ogrinjali s skrlatastimi plašči, izražali so se v računih o mestnih očetih, kolegih svojih, z najponižnejšimi besedami, n. pr. »Meine hochmögenden Herren haben beschlossen«. Ko je na sv. Marjete ali sv. Jakopa dan ves mestni zbor v skrlatastih plaščih in črnih talarjih spremljal novo izvoljenega župana ali sodnika z rotovža na njega dom, zvonilo je po vseh cerkvah, na Gradu so pokali možnarji in kanoni, in pele so óne vélike orglje, ki jih Valvasor slaví kot posebno znamenito godalo. Pred sodnikom so zeleno in belo oblečeni

mestni sluge stopali s pozlačenim sodskim žezlom kakor rimski liktorji s sekirami in butaricami palic pred konzulom in diktatorjem.

Vender nekdanjih naših mestnih očetov ni vedno obkrožala takova častitost in resnoba. Tudi z njih obrazov so časih izginile gubé, ki so jim jih delale skrbi za srečo in blagost njih someščanov. Saj človek celó sreče in veselja neče in ne more uživati neprestano, kakó li bi vedno prebijal resnobo! Vse ob svojem času! Naši predniki so si sladili in olepšavali življenje veliko bolj nego mi, sedanji ljudjé; zató so se časih pri bogatem obedu in pri kozarci sladkega vipavca ali terana radi odškodovali za trud in težave svetovalskega svojega dostojanstva.

Najrajši so storili to seveda ob mestnih troških. Takih prilik pa se je v letu dnij ponudilo dovolj.

Gotov je bil vsako leto obed pri sodniku. Povabiti vse mestne očete na svoj dom in jih tamkaj pogostiti ob svojih troških, bila je starodavna in častita dolžnost, kateri se sodnik ni mogel odtegniti po svoji izvolitvi. Razven tega pa jih je moral do leta 1660. pogostiti tudi na dan tistih izrednih dveh sej, ki so ji imenovali »Stadtrechtén«.

Za sodnika je bila to velika teža, zató je leta 1660. predlagal župan, naj bi se obedovalo odslej samó po jedni taki seji, zlasti zató, ker sta bili imenovani seji v postu, torej v času, ki je malo prikladen banketom in hrumečim obedom, in ker se je duhovščina spotikala ob njih. Ta nepotrebna potrata se odpravi tem lože, utemeljeval je župan svoj predlog, ker se mestnemu sodniku s tem ne jemlje nobena njegovih pravic in noben starodaven privilegij.¹⁾

Toda že to leto ali pa jedno naslednjih let so sodniku še bolj olajšali priredbo običnega obeda. Prispevala je namreč troškom tudi mestna blagajnica. Toda samó prispevala je. Našel sem med mestnimi računi zapisek, koliko se je iz mestne blagajne potrosilo za sodnikov obed na sv. Jakopa dan leta 1680. Največ se je izdalo za sladkor, ki je prišel na mizo v raznih oblikah, »unterschiedliche Sorten candiert und gefärbt Zucker« 5 gld. 15 kr., »2¹/₂ Pfund glatten und gekreisten Confect-Zucker«, 2 gld. 30 kr., »1³/₄ Pfund runde und glatt zuckerte Confect-Piskotten«, 1 gld. 32 kr. Masleni kruh in potice so stale 8 gld. 20 kr. Mnogo se je na mizo prineslo sadja, »allerlei Sorten und die Menge Früchte und Obst« = 2 gld. 20 kr. Vina se je plačalo iz mestne blagajnice: dva bokala malvažijca = 1 gld. 36 kr., 6 bokalov črnikalca in 16 bokalov vipavca.²⁾

¹⁾ Gerichtsprot. der Stadt Laibach, 1660, v mestnem arhivu ljubljanskem.

²⁾ Ausgabenbuch der Stadt Laibach 1680.

Seveda je večino troškov trpel sodnik sam, zakaj skoro ni misliti, da bi se ob toliki obilici sladkorja ne bilo použilo nič mesa. Zgolj na sladkor in potice jih izvestno ni vabil!

Mnogi obedi pa so se plačevali vsi iz mestne blagajne. Jeden takih je bil vsako leto na Šuici pri Dobravi. Po starodavni navadi je namreč vsako leto po jedenkrat odbor mestnih očetov, nalašč izbran v ta namen, objezdil meje sodnega okraja ljubljanskega ter po končanem opraviilu obedoval v Šuici, kjer kmetje seveda takim gospodom, kakor so bili ljubljanski mestni očetje, niso znali postreči. Če gospôda po končani, gotovo naporni ježi ni hotela biti lačna, morala je vse potrebne reči sama preskrbeti ter jih iz Ljubljane spečati na Šuico. In res nahajamo v mestnega blagajničarja računu za leto 1608. zaračunjanih 40 kr. za voznika na Šuico, »dem Fuhrmann mit zwei Ross zahl 40 kr.«¹⁾

Z obedom ob mestnih troških je bila združena tudi razdelitev mestnih travnikov v Prulah in na Dolgem bregu. »Dolgi breg« se imenujejo še sedaj travniki na barji ne daleč od mesta med Ljubljano in Ižansko cesto. Ti travniki, seveda takrat še zelo mokri, bili so mestni. Kakó so jih razdeljevali in komú, seveda samó košnjo, ali mestnim očetom ali pa so jih dajali proti plači v najem komursibodi, tega ne vem povedati. Ali najsi je bila stvar taka ali drugačna, toliko vem, da niso opustili nikoli obeda po tem opraviilu. V Prule so hodili peš, na Dolgi breg pa so se vozili po Ljubljanci, in sicer so si najprej ogledali travo (najbrže le jeden ali dva, zakaj troški so leta 1609. znašali za ta ogled v Prulah 3 gld. 35 kr.) jeden teden potem pa so razdelili travnike. Ob tej priliki so bili navzoči, če ne že vsi mestni očetje, pa vsaj većinoma. Zató je razdeljevanje travnikov provzročilo 24 gld. troškov za obed.

Vabiti so se mestni očetje tudi vsako leto dajali v razne samostane, kadar se je praznoval cerkveni ali samostanski patron. Zdi se mi skoro, da so jim bili ti obedi prav posebno priljubljeni. Vsaj odklonili niso nikoli nobenega vabila, ampak počastili so dotični samostan celoštevilno. Kdo pak bi se res tudi upiral takó prijaznemu povabilu, s kakeršnim so se n. pr. leta 1711. oglasili avgustinski menihi v sedanjem frančiškanskem samostanu. Pisali so magistratu: »Dné 28. avgusta je obletnica svetega ustanovitelja in vélikega cerkvenega očeta Avgustina. Ta dan smo imeli še vselej to veliko čast, da se je č. magistrat v velikem številu udeležil slovesnosti. Tudi to pot se zanašamo na to; zraven tega pa prosimo milostne vas gospode (anbei aber haben wir

¹⁾ Ausgabenbuch des Stadtcammrers v. J. 1608 v mestnem arhivu ljubljanskem.

Euer Gnaden und Herren bitten wollen), da na določeni dan ne pridete samó k slovesnosti in službi božji, kakor je to stara navada, ampak nas tudi počastite s tem, da blagovolite po končanem opravilu počastiti naš refektorij ter se tam zadovoljiti z oskromnim kosilcem.«

Mestni očetje so vzprejeli to prijazno vabilo, toda pri tisti priči tudi sklenili, da podarijo menihom 30 gld. Vrh tega so ukazali zanesti v samostan 10 bokalov črnikalca; tudi so godcem (pač tistim, ki so jim godli ob obedu) podarili 1 gld.

Prav takó radodarni so bili tudi proti drugim vabilcem.

Prilika pa je razven teh stalnih obedov prinesla gotovo vsako leto tudi kak izreden obed, takó po vsakem vélikem orožnem ogledu »Stadmusterung«, potem ko so pregledali meščane, zbrane na Vélikem trgu, če so dovolj preskrbeni z orožjem.

Gostili so se tudi o seobno veselih prilikah, takó leta 1680., ko so po dolgem času izvolili v deželnem zboru zopet jednega mestnih očetov v deželni odbor; — »als ein Verordneter ausgewählt wurde, ein Nachtmahl auf Befehl des Bürgermeisters gegeben.«¹⁾ Časih pa so imeli mestni očetje tudi samí goste, takó n. pr. po ónem orožnem ogledu leta 1637., ko so priredili za pregledovalce (komisarje) in godce zajutrek, »ein Frühmahl«. Vender je bil ta zajutrek (vsaj po računu blagajnikovem, ki je seveda zaračunjal rajši več nego menj) precéj obilen.²⁾ Zajuterkovalo se je na rotovži, zakaj rotovž je bil pred dvesto in tristo leti za Ljubljánčane jedno prvih zabavišč, česar bi človek danes nikakor ne pripisaval častitemu poslopju. O pustu se je na rotovži

¹⁾ To omenjamo še posebe zató, ker pravi Valvasor XI, 699 a: »Vermuthlich ist selbiger (scil. ein besonderer Habit der Rathsherren) mit dem Ansehen der Stadt dahin gefallen, als man selbiger die Verordneterstelle bei der Landschaft genommen.« — Časih so plemenitáši torej tudi še v Valvasorjevi dóbi izvolili meščana za deželnega »Verordneter«, vender je bilo to kaj takó nenavadnega in nepričakovanega, da je bilo mestnim očetom povod za praznovanje.

²⁾ Bei der Stadtmusterung den 12. Avgust 1637 den Herren Commissarien und Spielleuten ein Frühmahl gegeben. Verzeichnis, was dabei verzehrt worden: Erstlich um Brod, Pogatschen u. Potizen = 2 fl. 30 kr., per 2 Paar indianische Hühner = 2 fl. 44 kr., 2 Paar Kapauner = 1 fl. 12 kr., 4 Paar junge Tauben = 48 kr., ein Kalb = 1 fl. 12 kr., 1 Spanferkel = 2 fl. 45 kr., Rindfleisch, Zunge u. Fleck = 2 fl., um 2 Mulbraten = 38 kr., 2 Kitz = 1 fl., Krebs = 20 kr., Maurachl = 12 kr., Pomeranzen = 22 kr., grünes Kraut = 6 kr., Butter = 20 kr., 3 Pfund Schmalz = 33 kr., 2 Pfund Speck = 12 kr., 1 Pf. Oel = 13 kr., 1 Mass Essig = 12 kr., Salz = 8 kr., Käse = 9 kr., allerlei Gewürz = 1 fl. 20 kr. Mandel u. Confekt = 3 fl., der Köchin ihr Lohn = 1 fl. 30 kr., 3 Viertel Wippacher = 40 kr., 43 Viertel Terant à 9 kr., 38 V. Marwein à 6 kr., zusammen 33 fl. 36 kr. — Ausgabenbuch 1637. Beilage.

plesalo, da se je vse kadilo, in če so prihajali glumači skozi Ljubljano, mogli so svoje umetnosti razkazovati samó na rotovži.

Časih so gostili mestni očetje prav odlične goste, takó leta 1638., ko so prišli v gosti nekov gospod pl. Hzingkh, nekov gospod Kren, »die Herren Patres«, najbrže jezuitje, in celó vicedom sam.

Toda največje gosti, katere so kdàj doživeli, bile so pač óne leta 1601.

Nadvojvoda Ferdinand, poznejši neustrašni cesar Ferdinand II., zatiral je protestantovsko vero nekamo burnato krčevito. Ta je bil tisti, čegar mati je dejala, da bi šel rajši z beraško palico po svetu, nego bi na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem trpel le jednega samega protestanta. Ob zatiranji nove vere je bil ljubljanski škof Tomaž Kren Ferdinandu najboljši pomočnik.

Leta 1600. so morali zadnji protestantovski pridigarji zapustiti deželo, in spomladi leta 1601. je naznanil župan zbranim mestnim očetom, da je dobil od škofa (Tomaža Krena) pismo, v katerem mu poroča, da bode po sklepu stolnega kapitelja ljubljanskega na Véliki terek iz nova blagoslovil že toliko let oskrunjeno cerkvico Sv. Elizabete.¹⁾

»Kaj porekó li gospodje svetovalci na to škofovo pismo?« vprašal jih je župan.

Ti so bili takrat že vsi katoličani in so sklenili, da se udeležé blagoslovitve, po slovesnem tem opravilu pa da priredé na rotovži obed ter povabijo tudi škofa; bržkone vzprejmó vabilo tudi gospod vicedom, deželni upravitelj (der Landesverweser), kanoniki in še druga gospóda.²⁾

Pripravili so sijajen obed, ki je stal 126 gld., za tedanje čase takó visoko vsoto, da se je celó mestnim očetom zdela previsoka. Ko so pregledavali mestne račune, niso je blagajničarju odobrili, ampak priznali so mu samó sto goldinarjev.

Gotovo bi zanimalo tega in ónega, sosebno naše cenjene gospodinje, kaj li je obedovala takó odlična gospoda in kakove jedi so se takrat nosile na mizo?

To nam pové še ohranjeni blagajnikov račun o troških, ki jih je imel za obed. Vsega nam seveda ne pové; ne pové nam n. pr., v katerih oblikah je hodila govedina ali teletina na mizo. Tudi bi naše gospodinje v natančnem računu, v katerem celó sol ni pozabljena

¹⁾ Ta cerkvica, ki je bila v Špitalskih ulicah, v mestni hiši, v kateri ima sedaj trgovec Mayer svoje prodajalnice, bila je mestna svojina; mestni očetje so dovolili Trubarju že leta 1531., da smé pridigovati v nji. Oskrunjena je bila torej že 70 let.

²⁾ Gerichtsprot. a. 1601, p. 90.

(stala je 56 kr.), pogrešale marsikatere stvari, brez katere si dandanes niti ne morejo misliti navadnega obeda, kaj šele takega, kakor je bil ta.

Blagajničar je bil kupil 67 funtov govedine, funt po 2 kr., 12 funtov plučne pečenke (Mulbraten), tudi po 2 kr. funt, 2 volovska jezika, po 8 kr. jezik, pet kozličkov po $26\frac{2}{3}$ kr., 4 teleta po 1 gld. 24 kr. do 1 gld. 56 kr., svinjine za 7 gld. 6 kr., tri plečeta za 1 gld. in 6 prekajenih klobas po 2 kr.

Perutnine je nakupil: 6 parov puranov (indianische Hühner), par po 1 gld. 2 kr., 7 parov kopunov, par po $55\frac{1}{2}$ kr. in 3 pare golobov, par po 12 kr. — čudno pa, da nič piščet! Ta perutnina je bila pač dobro pitana, zakaj snedla je bila 2 mernika prosá in 15 hlebkov sira! S sirom so pitali purane, toda s kakšnim, ni povedano; rečeno je le, da so bili hlebčki po 4, 6 in 10 kr.

Seveda so prišle na mizo tudi ribe, domače in morske (Meergeschmalz). Domačih sta z županom kupila na trgu in pri Krakovcih za 3 gld., morske pa so stale 15 gld. brez voznikovega zaslužka za vožnjo iz Trsta v Ljubljano = 2 gld. $13\frac{1}{3}$ kr.

Zabele so porabili 47 funtov, in sicer: 40 funtov slanine à 8 kr., 23 funtov masla à 10 kr. in 4 funte olja à $10\frac{2}{3}$ kr. Celó majhen pa je račun za prikuho, ne večji nego 10 kr., za kisko zelje, 9 kr. za razno drugo zelenjavo, morebiti solato, pa 3 bokale kisa à 8 kr. Da bi bil natančni blagajničar v svojo škodo pozabil prikuhe, tega ni misliti. Najbrže je dobil prikuho s Fužin, zakaj jedna številka njegovega računa slove: »Für allerlei, so Herr Urbanič von Kaltenbrunn geschickt, verehrte (= schenkte) ich seiner Hausfrau einen Doppelthaler = 4 fl. $26\frac{2}{3}$ «, kar je jako veliko darilo! Za ta denar se je tačas kupila že slaba krava!

Pšenična moka je stala 7 gld. 2 kr., (silna vsota!), jajca = 2 gld., oblate za torte = 6 kr. Lekarnarju se je plačalo za konfekt 1 gld. 57 kr., dve kuharici pa sta zaslužili vsaka po 2 gld.

Pili so dvojje vino, teran in vipavca; terana so popili 80 bokalov à 8 kr.; vipavca pa tudi nekamo toliko, »jeden čeber«; stal je 8 gld. $53\frac{2}{3}$ kr.; po navadi je bil teran tedaj za krajcar dražji nego vipavec. Dolenjca (Marwein) so pili samó posli; dali so ga jim 20 bokalov.

Ta račun je zanimljiv tudi še na drugo stran. Kaže nam, kakó silno je od takrat poskočila cena najiminitnejše jestvine, mesá, sosebnogovejega in telečjega. Govedina stane sedaj v Ljubljani (na stari funt preračunjana) 36 kr.,¹⁾ leta pa je veljala samó 2 stara ali naše 3 nove

¹⁾ Računjal sem po tržnih cenah v »Laibacherici«.

krajcarje. ¹⁾ Podražila se je torej dvanajstkrat. Prav taka je s teletino; tele se je leta 1601. kupilo za 1 gld. 24 kr. (pri mesarji!), danes, ne vem, če se dobi za dvanajstkratno ceno. Nekaj menj so v ceni poskočili volovski jeziki, sicer bi stal jezik po današnji ceni 1 gld. 44 kr. Isto je reči o kozličku; če bi bil dvanajstkrat dražji, veljal bi nad 5 gld., toliko pa ne veljá.

Veliko menj se je podražila kuretina, torej je bila že takrat draga. Par puranov je leta 1601. stal 1 gld. 2 kr., malone toliko kakor célo tele! Dandanes jih dobiš za dvojno ceno. Za tisto, kar sta stala purana, dobil si 30¹/₂ funta govedine. Nekamo ravno taka je s kopuni; golobje pa se niso podražili niti za polovico; bili so torej takrat najdražja, najbolj čislana kuretina, zakaj za par golobov je dal človek takrat 12 kr., to je toliko kakor za 6 funtov govedine. Danes je za par golobov ne dobiš niti jeden funt. Torej so si drago kuretino smeli privoščiti samó bogataši. Takrat je živela menda tista gospá, o kateri sem že večkrat slišal, da je na piščetih zapravila sedem graščin.

Tudi mast je bila takrat primeroma jako draga, seosebno olje; funt je stal petkrat toliko kakor govedina; po današnjem razmerji bi funt olja stal $36 \times 5 = 1$ gld. 80 kr. Ker je imel tudi kis ceno najboljšega vina, 8 kr. bokal, ubožni ljudjé pač niso použili mnogo solate.

Tudi vino se ni podražilo tolikanj kakor govedina. Bilo je jako drago, po 8 in 9 kr. bokal, torej takó drago kakor 4 funti mesá. Tesar ali mizar, ki služi dandanes v Ljubljani 1 gld. 40 kr. do 1 gld. 60 kr. — tolik menda je povprečni zaslužek — zaslužil je leta 1601. samó 12 do 14 kr. Na prvi pogled se nam zdí, da je služil malo, toda s svojim zaslužkom si je kupil 6 do 7 funtov govedine, današnji si jih kupi komaj 4. Več pa si današnji lahko privoščí pijače. Tesar leta 1601. je za bokal vipavca ali terana izdal ²/₃ svojega dnevnega zaslužka, sedanji izdá komaj jedno tretjino.

Iz tega vidimo, da si tesar protestantske dóbe ni mogel privoščiti vina, kuretine in solate — to je bilo za bogatine — pač pa kruha in mesá. Kdor torej ni dobro gospodaril in varčeval, ta si tudi takrat ni prihranil ničesar, seosebno pijanec ne. Nevarnost pa, da bi stradal, bila je zaradi nerazvitih občil veliko večja. Slaba letina, vojska v sosednih deželah in druge take nepravilike so hipcem lahko provzročile draginjó in stradež.

Tudi o tem vedó pripovedovati računi o obedih mestnih očetov. S početkom tridesetletne vojske je nastala na Kranjskem silna dra-

¹⁾ Goldinar je imel namreč takrat samó 60 kr.

ginja. Ko so leta 1623. obedovali mestni očetje na Šuici, stal je koštrun¹⁾ 5 gld., tele 8 gld., par piščet 32 kr. Drage, silno drage so bile tudi druge reči, ki jih je bilo treba za jedi. Funt masla je stal 36 kr., funt špeha ali surovega masla 32 kr., funt olja 1 gld. 20 kr., torej toliko kakor leta 1601. celo tele; bokal soli 24 kr., bokal kisa 20 kr., par pomaranč 12 kr., par limon 24 kr. Bokal terana, ki so ga leta 1601. pili po 9 kr., stal je sedaj 34 kr., črnikalec pa celó 48 kr.; dolenjec je bil za polovico cenejši, vender še dosti drag.

Ta draginja pa mestnih očetov ni motila, da ne bi bili popili 92¹/₂ bokalov terana, 20 bokalov črnikalca, dolenjca pa samó pet in pol!

Ali pa je z draginjo jestvin poskočil tudi zaslužek v tistem razmerji? Nikakor ne! Leta 1623. je služil mestni tesar, mizar in dninar toliko kakor leta 1601. Stradal je torej, da se je lupil. Šele ko je draginja trajala nekaj let, povišal je magistrat mestnim rokodelcem, mizarjem in tesarjem, zaradi njih neprestanega moledovanja zaslužek od 12 in 14 kr. na 30 kr. Dosti pa ob toliki draginji s tem ni bilo pomagano. Čitatelj utegne iz vsega posneti, da tisti takó hvaljeni starodavni časi, ko je bila govedina po 2 kr. funt, vino po groši — in skoro bi še dejal, po pet krav za jeden groš — od blizu pogledani vender niso bili takó rajski, kakor se nam vidijo od daleč. Seveda pa je pri njih oceni jemati v poštev še mnogo drugih. in sicer prav neprijetnih stvarij. Toda o tem zinemo morebiti kaj o drugi priliki.

¹⁾ V tem računu se tudi čita: „Dem Fleischhacker so die Castrau abgethan und die Würste gemacht, zahle ich 48 kr.“ Kaj, ko bi se iz tega sklevalo, da so delali klobase od koštrunovega mesa? Najbrže pa bi bil ta sklep prenačljjen; tako slabega ukusa pač niso imeli mestni očetje, katerim je učitelj Marius za novo leto želel „auch Beibehaltung dero hochbegabten Verstandes“. Da bi leta 1623 ne bili še znali delati naših slavnoznanih klobas? To ni verjetno! Zató recimo rajši, da se je blagajničar v svojem računu le neokretno izrazil, in pustimo kranjskim klobasam njih kolikor mogoče častito starost.

Vkreber.

Vkreber stopal sem po cesti,
Zuborel je mirno vir,
Pa mi šepne val poreden:
»Le nazaj obrni tir!«

»Dasi ložja pot je tvoja,
Možno, val, mi ni s teboj;
Ti v dolí šumiš globoke,
A nasproten pot je moj.«
Occultus.

Aforizmi o prijateljstvu.

Spisala Pavlina Pajkova.

Kaj je človeško srcé? Ni ga modrijana, da bi natančno odgovoril temu vprašanju. Srcé je brzo v svojih izpremembah; hitro se z višine požrtvovalnosti pogrezne v najnižo globočino podlosti. Srcé ljubi, a brž potem sovraži; spoštuje, a précej potem zaničuje. Srcé je grozovita knjiga, katere ne prečita nikdo. Srcé je prva stvar, ki naznanja življenje, prva, ki priča o smrti. Srcé je izvir laži, ki se prikaže na ustnih, takisto izvir resnice, katera se zablesti s čela. Časih se iz njega kaže poštenost, časih nepoštenost: srcé je časih suho zlató, časih gnusna smet! Da bi od njega bila zavisna sreča ali nesreča posameznega človeka, takisto vsega človeštva, zdí se na prvi pogled neverjetno; in vendar je takó. Čustvo v podobi ljubezni je podlaga največji sreči, in čustvo v podobi strasti je izvir malone vsem človeškim bolestim. Čustvo in strast pa se obe porajata in vzgajata v srci in poganjata od ondot svoje blage ali pogubne korenine po vsem človeškem sestavu.

Reči utegne kdo: »Tudi brez ljubezni se dá živeti, brez črta in brez kateregasibodi čustva sploh.« Mogoče. Ali jedino resnično je to: Kakor si nista dva človeka popolnoma jednaka po zunanji podobi, takó si tudi nista podobna po notranjem življenji. Po prirojenem značaji, po nravi in nagibih čuti človek kolikor toliko potrebo ljubezni. Mnogim ljudem je ljubezen silna, nepremagljiva potreba, drugim je goreča želja, po kateri hrepené neprestano, a mnogim je tudi le malovažna stvar. Le-ti poslednji, katerim ni do nikakeršne ljubezni, životarijo v preblaženem miru. Kakó so srečni!

Taki ljudjé živé res kakor brez srcá, kar se tiče sočustva; toda srcé jim zató ni mrtvo, nego oglašá se v podobi drugih svojstev in teženj, n. pr. v učenosti, v igranji, v zabavi, v lovu, v skoposti, v pijančevanji, v ljubosumnosti in še v mnogih drugih lepih in nelepah navadah. Toda srcé ne miruje nikdar; srcé je in bode vseoblastni vladar vsake misli, vsakemu čustvu. Posledica temu je, da človek ni gospodar niti svojega čustvovanja, pa tudi ne svojega mišljenja. Mi sočustvujemo po nagibu srcá in mislimo, navdihnjeni od svojega čustvovanja. Toliko hvaljena krepka volja popolnoma izgubi svojo moč, kolikor se dostaje srčnega razmerja. Srcé ne vzprejema nobenih za-

konov, razven svojih. Srcá se veže, kadar mu pustimo slobodo. Srcé zahteva vedno, da bi se mu radost množila, da bi drugi čutili njega bolešt; srcé hoče razburjati in hoče, da ga drugi razburjajo, ker vé, da pomeni gibanje življenje, pokoj pa smrt. Odtod njega neutešni nagib do ljubezni v katerikoli podobi, ker samó v čustvu in sočustvu dobiva srcé zadostila v brezmejnem hrepenenji. Vsak udarec srcá bi vsekal človeku rano, in življenje bi bilo neprestano krvavenje, ko ne bi bilo sočustva. Sočustvo je jeden prvih virov poezije, poezija pa je jedina, ki nam daje to, kar nam prikrajšuje priroda: neskaljeno srečo in večno mladost.

Iz tega izvira, da je ljubezea jeden najvažnejših pogojev do sreče. Le pomislimo, da kliče svetnica Terezija, satanu: »Nesrečnik, ti nisi nikdar ljubil!« Tedaj méni tudi svetnica, da je srcu največja slast — ljubezen.

In Michelangelo pravi, da je ljubezen perut, katero podari Bog človeku, da bi se vzel do Njega. Tudi tega veleuma mnenje je torej, da brez ljubezni ne doseže duša največje človeške blagosti — božanstvenosti.

Toda moj namen ni govoriti o ljubezni z lokom in pušico, ki se začne v mladeniški dóbi in traja do zašle mladosti, o óni najslajši ljubezni, ki je baje duše nežen pomladanski cvet, o ljubezni, ki ima svoj čas kakor vsi prikazi prirodni. Tudi ne o čustvu, ki poteka iz te ljubezni, o domovinskem, materinskem in zakonskem, o čustvih, ki nimajo nič opravlka z ljubeznijo dvajsetletnega srca. Naštete ljubezni so izvestno globočje in svetejše, ker so resnejše in izkušenejše, dočim je dvajsetletno čustvo bolj slepo, a zato nežnejše in vzornejše. Toda v svoji zaslepljenosti se bleští taka ljubezen kakor solčni žar, dehtí kakor vonjava najzlahtnejše vrtnice. Solnce bliščí, in vrtnica dehtí, odkar sta bili ustvarjeni, a mladeniška ljubezen plove v jasnih vzorih, odkar živí človeštvo.

Srcé ni nikjer vladeželnejše nego v mladeniških prsih. Kaj pa bi bila mladost, če ne življenje srcá? In kaj je srcé, če ne svetilka mladosti?

Razpravljati hočem o drugi, sicer nekoliko menj vzneseni, ali zato tem blažji ljubezni, o ónem čustvu namreč, katero se mi vidi po svojem izviru in vzgajanji najpodobnejše ljubezni, ki pa je vender takó različno po svojem vplivanji. Govoriti hočem o prijateljski ljubezni.

Ljubezen je burja življenja, a prijateljstvo njega pokoj! To je razlika med tema sorodnima čustvoma. Prijateljstvo se sicer rodi po malem in iz svojega nagiba takó kakor ljubav, toda prijateljstvo ni ogenj, podnečen s slamo, prijateljstvo ni čustvo, porojeno iz slučaja kakor ljubezen. Ni ga prijateljstva, ki bi nastalo v enem dnevi; mirno in preišljeno, kakor je sámo, takó je tudi v svojem postanku izbirčno, ljubezen pa se časih vzbudi siloma, in slepa, kakor je, ne preudarja, ne razmišlja, temveč takoj se udá nepremagljivemu nagibu.

Odsev prijateljstva ni takó živobarven kakor ljubezenski, ali zató je njega obstanek trdnejši ter prebije čas in beg domišljavosti. Prijateljsko čustvo je mirno in jasno brez strasti in pogubnosti, katera žal prepogostoma spremlja ljubezen.

Spoštovanje, ki je podlaga vsem ljubezenskim čustvom, je tudi prva zaslomba prijateljstvu. Celó nemogoče nam je biti naklonjenim osebi, katere ne čislamo. In najsi bi bili komu dobrohotni, brž bi se z omahujočim spoštovanjem razpršila tudi naklonjenost do njega. Krivo spoštovanje pa, ki nas je prevarilo do naklonjenosti, izpremenilo bi se v zaničevanje. Temu zaničevanju se potem pridruži pomilovanje samega sebe, da smo z dobrohotnostjo osipavali, katero je ni bilo vredno. V duši pa se pojavi bridko kesanje po izgubljenem vzoru, kesanje po udarci, da so bile samó umišljene óne kreposti, s katerimi smo si predstavljali njega, ki nam je vzbudil dobrohotnost. Bridka je zavest, da je tisti, kogar smo imeli nekamo za višje bitje, ne samó navadna, temveč celó malovredna stvar.

In v tem vidimo zopet, da je prijateljstvo močno podobno ljubezni. Ljubezen in prijateljstvo, ti prekrasni čustvi, potrebujeta čislanja za temelj, da se ohranita, da se oblažita, zakaj brez tega temelja bi se izprevrгла sčasoma — ako bi mogla sploh trajati — v nečastno združitev.

Prijateljstvo je jedna najnežnejših cvetic stvarstva. Ono nam utegne podajati veliko in resnično tolažbo. Bodisi v veselih, bodisi v žalostnih slučajih, vselej slastno iščemo prijateljskega srca, ki bi z nami delilo čustva. Kadar se zbira nevihta nad nami, trudi se prijatelj razgnati nezgodo, ki je zatemnila naše podnebje. Kadar ugasne mladostna navdušenost, spremlja nas prijatelj v trpki istinitosti zahajajočih vzorov. Kadar se nam v dušo ukrade bridka dvojba, tedaj dóbi prijatelj primerno besedo, ki prežene te neljube pošasti.

In v sladkem zaupanju iskrenih pogovorov, v katerih si dve srci odkrivata najskrivnejše misli, in v presrčnem, prijaznem, globokem po-

gledu, ki vse umeje, vse ugane, vse oprostí — in v vzpodbudnem, zadovoljnem nasmehu, in v obleditvi, v trepetu, v zadržani solzi svojega prijatelja dobivamo tolažbo, uteho in često tudi pozabo marsikatere viharne minulosti.

Koliko olajšila in tolažila nam podaja zvesto prijateljstvo! Kolikokrat jedna kratka zaupna potožba zmučene duše pomaga udano trpeti naše bridkosti!

In tudi v veselih urah, kako pomnožuje našo radost prijateljsko sočutje! Veselje in blagosti bi izgubile svoje sladkosti, ako bi jih ne mogli s kom deliti.

Toda rastlina, ki poganja nežno cvetje pravega prijateljstva, ne rase povsod; plodonosne zemlje ji je treba, da požene čvrsto in bujno; nje korenine se morajo širiti v zavetnem kotičku, da jih ne izrujejo nevihte. Potrebuje pa tudi vestnega vrtnarja, ki skrbi o pravem času za vzduh, luč in toploto, sicer ovene.

Pravo prijateljstvo, pravi Ciceron, podaja nam priroda kot pomoček, da laže dosežemo dobrotstva.

Seveda méni Ciceron óno sveto prijateljstvo, katerega ni povsod, ki pa je zaklad njemu, kdor si ga je prisvojil. Toda žal, ni ga menda imena na svetu, čegar sveti pomen bi se bolj zlorabil, nego je ravno prijateljstvo. Vsak, sosebnó pa mlad človek misli, da je ob vsakem koraku dobil prijatelja; toda le prehitro pride ura, da se prepriča o svoji prevari.

Ne vsakdo, kdor pravi: Tvoj prijatelj sem, izkaže se ti tudi za prijatelja. Mnogo jih je, ki so v besedah prijatelji, a redki, zeló redki so óni, ki bi besedam tudi pridružili dejanje.

Pravo prijateljstvo je, kakor že rečeno, postavljeno na vzajemno čislanje, na občenenost nazorov in mišljenja, na sočutstvo, ki pa mora biti odkritosrčno in globoko, da ga ne ohladi niti sovražna sreča niti razdalja.

Odkritosrčni prijatelji so si potrpljivi, vzajemno si prizanašajo pogrške, ker vé vsak, da ni nihče na svetu brez njih. Popolnost je toliko kakor nedosezna; bodimo torej zadovoljni, ako našega prijatelja krasita dve svojstvi: čist značaj in plemenitost. Samó ti kreposti sta brez sebičnosti in zavisti. Kakor nam izvabljata sočutje ob prijateljskih bridkosti, takó nam tudi dajeta radostno in nesebično udeleževanje prijateljskih zmag in užitkov. Koliko solzâ bi nam prihranilo prijateljstvo, koliko zmot bi odpravilo, da ni zavisti! Zavist, ta grdi strupeni gad človeškega srca, prileze tudi v prijateljsko srcé in ondu draži

in podpihuje, dokler ga ne pokvari. In takó se zgodi prepogostoma, da se ob težavah zastoj oziram po prijateljstvu; nenadoma smo samí, zapuščeni, zmedeni, brezupni. Kakó resničen je angleški pregovor: »Človek ima lahko po tisoč znancev, a niti jednega prijatelja.« Ako imaš le jednega prijatelja, imej se za srečnega!

Pravo prijateljstvo je jedno najstanovitejših čustev na zemlji; podobno je bršljanu, ki vedno zelení. Dočim zamori čas najgorečnejša čustva, ostane prijateljstvo krepko in čvrsto. Da je prijateljstvo čim dalje trdnejše, trebalo bi resnobnih prijateljev; ali ravno resni ljudje so navadno občutni, takó da se njih prijateljstvo menja ter je sedaj jako ognjeno, sedaj hladnejše. Zató se mi skoro vidi, da je móci najstanovitejše prijateljstvo vzgajati med osebami, ki so različne dóbe: med starejšimi in mlajšimi. V takem prijateljstvu sicer ni poezije, a zató prevladujeta v njem spoštovanje in zaupnost; in v brezupu se smé ta, kdor potrebuje utche, popolnoma zanesti, da ga prijatelj uteši z resnično nelaskavo besedo. Med mladimi dušami pa se mi zdí pravo prijateljstvo skoro prazna sanja, katera dá časih okusiti kupo bridkosti in prevare. Saj ni v prijateljstvu nič menj prevar nego v ljubezni. Sosebno nam ženskam so take prevare tem bridkejšé, čim bolj so ženske odkritosrčne in čim bolj navdušeno in zaupno sklepajo prijateljstvo. Moški so v prijateljstvu bolj izbirčni in hladni; zató je prijateljstvo med moškimi redkejše, a tudi trdnejše. Da so ženske istinitejšé in da zahtevajo menj kakor delajo moški, učakale bi mnogo menj prevar. Sploh ne smemo na tem svetu od nikogar zahtevati preveč, tudi če bi utegnili vse vrniti z isto mero. Življenje je treba ogledavati z modroslovnimi očmi, ker nekoliko nezaupnosti pomaga v življenji več nego obila preprostost.

Čim menj zahtevamo od koga, tem več dosežemo od njega; nikjer se menda ta resnica ne potrjuje bolj, nego v prijateljstvu.

Pravemu prijateljstvu je popolna zaupnost breuветno potrebna. Brez zaupnosti ni prijateljstva. Ljubezen je lahko brez nje; tedaj je seveda kolikor toliko srečna, prijateljstvo pa ne more biti brez zaupnosti. Zakaj prijateljstvo ni nič drugega nego izmenjavanje vtiskov in mislij, nepretrgano in odkritosrčno zaupavanje. Najmanjša skrivnost skalí prijateljstvo, če ga celó ne uniči.

Pravi prijatelj sme prestopiti naš prag ob vsaki uri; z nami mora deliti srečo in nesrečo; znati nam mora iz pogleda čitati misli in skrbí; poznati mora najsvetejšé skrivnosti, katere nosimo v srci in

takó rekoč tudi óne, ki jih hranimo v predalih. Seveda takih prijateljev ima posameznik samó po jednega, največ po dva. Znanci sami niso še vredni imena prijateljev, niti ne smejo zahtevati gori navedenih pravic.

Iz vsega tega se lahko spozná, kakó težko in zatorej kakó redko je najti pravega prijateljstva. Med moškimi je v obče prijateljstvo resničnejše in odkritejše nego med ženskami. Ženska je zvestejša, gorečnejša v ljubezni nego v prijateljstvu; moški so stanovitnejši, zvestejši v prijateljstvu nego v ljubezni. Ženske sicer čutijo prijateljstvo, kakor vsako čustvo sploh, živeje negoli moški, in najsi je njih čustvovanje razteznejše in popolnejše, vendar jim prijateljstvo ni takó stalno kakor pri moških.

Moški so v njem opreznjši, hladnokrvnejši in treznejši, zató je njih prijateljstvo redkejše, toda tem resničnejše. Moško prijateljstvo je odkritosrčnejše od ženskega, ker moški niso takó udani hvalehlepnosti in zavisti, pregrehama, kateri sta žal bistveni veliki večini ženskih značajev. Naj podam jeden primer: Ženska ima prijateljico; udana ji je od vsega srca, ž njo je jednega mišljenja, jednega čustva, veseli se in trpi ž njo, šla bi v ogenj zanjo; toda ker je prijateljica lepša, blažja, ljubeznivejša, kakó bi se ji ne porodila naposled v najskrivnejšem kotičku njene duše nevedé rahla zavist, da ni jednaka prijateljici? Prijateljstvo potem ni več pravo, ni več odkritosrčno.

V drugem slučaju je prijateljica bogatejša, duhovitejša ali pa imenitnejša; čustvo, ki jo druží s prijateljico, podobno je bolj samoljubju nego prijateljstvu. Sama sebi laska, ker je tej čislani ženski družica, zaupnica — prijateljstvo pa ob tem izgubi veljavo, ni več blago, ni več resnično.

Sploh so ženske prave umetnice, kar se tiče prikrievanja svojega mišljenja in čustvovanja; izvrstno zakrivajo svoje slabosti ter se vedno kažó v svitu najboljših svojih straníj. Kakó naj bi tedaj svet pravično sodil njih notranjost, kakó bi vedel, ali je njih značaj vreden zaupanja, tedaj prijateljstva? —

S tem pa ne trdim, da bi tudi med ženskami ne bilo možno pravega prijateljstva. Žalostno, če bi bilo takó! Toda če je prijateljstvo že redko med moškimi, koliko redkejše je šele med ženskami!

Omenila sem prijateljstva med moškimi in prijateljstva med ženskami. Ostane mi sedaj še razrešiti vprašanje gledé prijateljstva med osebami različnega spola. Kakšno je prijateljstvo med moškim in žensko?

Takega prijateljstva po mojem mnenji celó ni, razven če sta oba že davno prekoračila petdeseto leto. Omenila sem že, da je prijateljstvo najsorodnejše čustvu ljubezni, in takó bi se iz iskrenega prijateljstva med moškim in med žensko nevedoma naredila ljubezen. Jediní slučaj odkritosrčnega prijateljstva med osebami različnega spola bi menda bil še ta, če bi bila prijatelj in prijateljica zeló različne dóbe: n. pr. on jako star in ona mlada ali narobe; tedaj bi utegnila biti med njima prava nesebična prijateljska zveza.

Mnogo se je že pisalo o prijateljstvu. Nezaupniki naravnost tajé, da bi ga kje bilo, sebičniki podajajo njega imenu najbridkejše dvojbe, a jaz trdno verujem, da je prijateljstvo na svetu. Priznavam pa, da se dobí jako poredkoma, ker se je res težavno srečati z dušo, ki bi bila naši duši podobna, najti koga, komur bi brez strahú zaupal vse, ne da bi naša odkritosrčna izpoved romala po družbah, krčmah in kavarnah. Prijateljstvo je krepost, katero vzgojé samó nežne duše; v sebi ima slastí, katere niso dane vsakomur. Ne samó, da verjamem v prijateljstvo, mislim celó, da je lahko tudi večno, ker ne živí ob zunanjih vtiskih, ker ni strast, ki bi zažigala in pokončavala vsak drug srčni gíbljaj. Prijateljstvo je mirno čustvo, blaga in čista presrčnost ter ima v sebi nekaj oblastnega.

Ko bi nadaljevala ta predmet, potrebovala bi Ciceronove izgovornosti in Demostenove navdušenosti. Saj je znano, da nihče ni toliko hvalil in povišaval prijateljstva nego prav ta dva pisatelja. Jaz h koncu samó dodam majhen nasvèt, ki bodi nekakov ključ do prijateljskih src: Zaupajte bolj pogledu ónega, kogar imenujete prijatelja, nego njega nasmehu, a bolj njega desnici, sezajoči vam v roko, nego njegovemu pogledu. Okó je odkritosrčnejše, nego so usta, roka zvestejša nego pogled! —

Ivje.

Glej, po širem svetu
Zima ostra vlada,
Na brezlistnato vejevje
Ivje pada.

In ko duši tvoji
Nádej vir presahne,
V lice ti izraz bolestni
Žalost dahne . . .

Rástislav.

Khevenhüllerjeva vojska na Turke leta 1578.

Spisal Ivan Steklasa.

(Konec.)

ete iz avstrijskih pokrajin so se zbirale v Celovci. Dné 1. avgusta se napoti vojska čez Hollenburg in Ljubelj proti Ljubljani. Imela je več manjših topičev in 18 železnih topov za silo, zlitih v Gradci. Dné 4. avgusta je prispela že v Ljubljano, kjer so se ji pridružile zbrane kranjske čete. Za podvoz topov in hrane je čakalo pripravljenih 500 čvrstih kónj. Kranjcev se je zbralo 300 konjikov in 600 pešcev. Vrhu tega je bilo 500 móż za kopanje trdnjav. Vsa vojska iz slovenskih pokrajin je štela 850 nemških oklopnikov in 2150 lahkooboroženih konjikov ter 3950 nemških pešcev (takó so bili zvani po nemški nošnji in bojnem orožji). Vseh vojakov je bilo tedaj blizu 7000. Med kranjskimi podzapovedniki so bili v vojsko uvrščeni Ahacij Turn, Krištof Turjaški, Ivan Kisl, Maksimilijan in Sebastijan Lambergar. Iz Ljubljane se napoti vojska skozi Novo Mesto na Metliko, kjer ostane do dné 13. avgusta. V Metliki se je zbrala tudi hrvaška vojska pod zapovedniki: knezom Jurijem Zrinjskim, Tomažem Nadaždom, škofom zagrebškim, knezom Tomažem Erdedom, Ivanom Tahom in Gašperjem Alapičem. Ivan Turjaški, naslednik Herbartov v zapovedništvu vojaške krajine, zbral je 500 hrvaških konjikov. Zajedno je bila njega briga, da oskrbi vso vojsko s hrano, katero je zbiral v Steničnjaku od hrvaških vlastelinov. Vid Kisl baron Fužinski, poznejši general karlovški (1601.—1609.), privedel je v tabor tudi 500 konjikov in 1500 haramij (hrvaških pešcev). Glasoviti junak Fernberg, tedanji glavar v Senji in prvi general karlovški, bil je pripravljen za vojsko že meseca februarja leta 1578. ter je imel zbranih okolo 606 konjikov in strelcev ter 1500 pešcev. Takó je štela vsa Khevenhüllerjeva vojska do 11.000 móż. Malokdaj se je zbrala tolika vojska v teh krajih proti Turkom; zatorej je pa tudi vse pričakovalo, da ta pohod končá neznosne odnošaje na krajini in da se národ oslobodí večnih sovražnih napadov. Velika je bila nadeja, katero je gojil sam véliki zapovednik; vender je bil takó neoprezen kakor vsi njegovi predniki v zapovedništvu krajiških vojskâ. Četa je bila res takó mno-

gobrojna, da bi bil ž njo pogumen zapovednik premagal tudi mnogoštevilnejšega sovražnika, nego je bila tedanja vojska bosenskega paše. Ali ravno opreznosti največkrat ni bilo našim zapovednikom na krajiških bojiščih. Turki so se vojskovali po navadi razkropljeno, takó da so morali tudi kristjani deliti svojo vojsko, kar jih je pa izvestno le slabilo. Vrhú tega je bila naša vojska slabo oskrbena, a vojskovala se je po zapuščenih in pokončanih krajih. Dobra oskrba vojnih čet pa je bil prvi uvet srečnega vojskovanja že takrat, in prav v tem pogledu se je za vojsko storilo najmenj. Hrana je bila v teh krajih silno draga, in najsi se je Ivan Turjaški trudil, da je čim več zbere v Steničnjaku, vendar se mu to ni posrečilo, ker so se bližnji velikaši protivili prodajati žito in druge stvari po tisti ceni, katero jim je opredelil on. Pripetilo se je celó večkrat, kakor nam pripoveduje krajiški komisar Ahacij Turn (iz leta 1586.), da so vlastelini žito rajši sežgali na kupih, nego ga oddali po opredeljeni ceni. S Kranjskega voziti hrano je bilo pa prepočasno in jako težavno. Vojska se je morala tedaj večkrat oskrbovati sama. Takó je nastal v vojski nered, kateremu se je skoro pridružila malodušnost — in najlepši uspeh je bil pokopan. Takó je bilo tudi s Khevenhüllerjevo vojsko.

Turki so že na početku leta 1578. napadali prekounske kraje ter sklenili kár najsilneje predreti čez Kolpo na Kranjsko. Sedaj že se je bil raznesel glas po slovenskih krajih, da so Turki vzeli trdnjavo Drežnik in udarili na Bihač, ki ga zdvojno brani zapovednik Lamberg; zakaj če pade ta trdnjava, izgubljena je tudi Kranjska. Na vso srečo se je Bihač ubranil, ali Turki se zató niso ustavili, nego so se celó tem besneje dalje drevili proti Kolpi. Najprej udarijo na Gradec blizu stare Petrinje, poplenijo vso okolico in odvedejo s seboj do 2000 prebivalcev. Meseca marca vzmó Turki trdnjavico in grad Perno, dom in posestvo Šubičev Peranskih, in obležejo gradova Dabar in Prozor pri Otočci. Ali druga četa udari prav tedaj res čez Kolpo, obsede in zavzame Metliko, katero požgè in popolnoma pokončá, kakor smo že omenili. Tudi v trg Kostel se priplazijo po izdajstvu. Ko so se vračali, osvetil se jim je za njih čine pri Topoloviči Jošt Josip Turn. Vendar se prikažejo Turki že meseca junija zopet blizu Kolpe, kjer pokončajo ves kraj.

V tem pa se je zbrala krščanska vojska v Metliki pod vrhovnim zapovedništvom Jurija Khevenhüllerja. Ker se je bilo najbolj bati za Bihač, bila je izdelana vojna osnova v to zvrho. Dne 13. avgusta se vzdigne Khevenhüller s svojo vojsko iz Metlike ter prispè mimo Novoga grada in Dobovca dné 21. istega meseca v tabor pri Herendić

kaštelu, denašnjem Sv. Petru, dobro uro hodá od Karlovca na senjski cesti. Tukaj napové vrhovni vojaški zapovednik Khevenhüller Turkom vojsko po zapovedi nadvojvode Karola. Dan prej je dobil z Dunaja popoln vojaški propis za to podjetje. Po tem propisu naj bi se Khevenhüller posvetoval z banom in drugimi zapovedniki, kakó bi bilo oskrbeti trdnjavo Bihač z dovoljno hrano, da bi se držala v vsakem slučaju, zakaj Turki so jačji od navadnih naših vojakov ter tudi več prebijejo. Za hrano je v teh krajih vedno trda, pa če si tudi z božjo pomočjo osvoje Drežnik, Cazin in druge trdnjave s te strani Une, bilo bi venderle težko za hrano zaradi Turkov in vode Une, preko katere je treba iti čez tri mostove, ta stran pa je itak popolnoma opustošena. Vrhovni zapovednik naj pozvé, kaj bi bilo storiti s prebivalci v Bihači, ki so neki bolj turški nego cesarski, in ne bi li jih bilo treba odpraviti. Ali kaj bi bilo tedaj s poljem in vinogradi, ali jih bodo obdelavali vojaki ali prebivalci iz okolice? Tudi je bilo zapovedano Khevenhüllerju, naj utrdi vse prelaze in mostove na Otok, ne bi li takó sovražnika prisilili, da bi vsak čas ne napadal trdnjave. Posebna skrb bodi vélikemu zapovedniku, kakó bi se mesto Bihač popravilo in učvrstilo, da bi se vzdržalo proti navadnemu sovražniku. O tem naj čim prej poročí vrhovni oblasti, odkod bi se dobili delavci in rokodelci, ki bi to izvedli, in kakó bi se dobilo in spravilo orodje za to. Tudi za strelivo je treba poskrbeti in potrošeno hitro nadomestiti; prav takó se opredéli, katere vojske, konjikov ali pešcev, je treba v mestu. Še neke sosebno važne točke ne smé pozabiti Khevenhüller. Ko ne bi dal Bog, da ne dobimo nobene trdnjave ali ne vseh s te strani Une, naj premišlja, kakó se urédi Krajina, katere trdnjave naj se pridržé, kakó jih je spopolniti s posadkami ter oskrbeti s hrano in strelivom; kakó se vrhovnemu zapovedniku sezidaj stanovanje in kakó se sploh iz nova urédi hrvaška Krajina. Ali naj bi se po Preynerjevem svetu Brest sezidal in povzdignil, Hrastovica pa podrla? Nadvojvoda Karol zahteva v svojem pismu iz Optuja dné 20. avgusta od Khevenhüllerja, naj mu čim prej priobči, kaj so sklenili o gorenjih vprašanjih. Kaj je odgovoril Khevenhüller, ni nam znano; ali v vojnem svetu se je moralo skleniti, da se čim prej udari na sovražnika, zakaj že dné 27. avgusta je prispela krščanska vojska mimo Blagajskega Turna (na reki Korani) v Slunj. Drežnik, prva trdnjavica blizu Slunja, bila je že od pomladi v turških rokah. Khevenhüller ga je hotel osvojiti z jednim udarcem ter takó preplašiti Turke. Po zapovedi vrhovnega vojskovodje udari na Turke stotnik Jurij Krašković z 200 haramijami in konjiki. Drežnik je bil res hitro osvojen,

saj je bila krščanska vojska še čila in pogumna, zakaj dosedaj še ni prebila ničesar hudega. Da je Drežnik osvojen, to so précej prijaviли nadvojvodi Karolu in njegovemu spremstvu v Gradec ter Albrehtu, vojvodi bavarskemu. Dné 30. avgusta je prišla krščanska vojska blizu Izačiča, neznatne trdnjave, kjer je pa že mnogo trpela od gladú in žeje. Pot je držala skozi puste kraje. Vojska se je morala prebijati skozi ozke soteske ter prelezavati pečine, kar je bilo že za ljudi same jako tegotno, a še teže je bilo voziti topove in hrano, natovorjeno na težkih vozovih. Na vso srečo je imela vojska dobre vodnike, a sprednje čete so povsod krčile pot; kjer je bilo potrebno, posekali so hosto ali pa razvalili debele skale. Ali najsi je vojska na takem poti napredovala počasi ter se močno izmučila, vendar se je že dné 31. avgusta utaborila pri Topliškem Turnu (na potoku Toplici, desnem pritoku Korane, blizu Mutnika). Tukaj se pokažejo Turki kristjanom prvič. Bilo jih je do 500 konjikov. Andrej Turjaški, kesneje general karlovški (1589.—1593.) in slavni zmagovalec pri Sisku (leta 1593.), napade jih hipoma. Turki nemudoma pobegnejo, in krščanska vojska gré zopet lahko dalje. Že dné 1. septembra pride Khevenhüller z vojsko pred mesto Cazin, ki je bilo dobro naseljeno in jako učvrščeno. Tukaj pričaka kristjane Ferhat paša z bosensko vojsko, ali se précej umakne, čim se naši postavijo v bojne črte. Za Turki udere kár naj-silneje Kristof Ungnad, ki je vodil prednje čete. Sam pobije dva Turka, jednega z bodežem, drugega s sabljo. Nekov Hrvat, o katerem se je mislilo, da je nezanesljiv, ubije svojega svaka Turka, odseka mu glavo ter jo prinese pred generala, da takó dokaže svojo zvestobo in ver-nost. Od krščanske vojske je v tem boji padlo samó osem Hrvatov. Nató se našim podá Cazin z vso nakopičeno hrano in z vsem strelivom.

Dné 3. septembra odrine Khevenhüllerjeva vojska proti Ostrožcu, mestu in trdnjavi na levem bregu Une. Turki so se hoteli tukaj našim skrivaj osvetiti. Napolnili so stolp s smodnikom in netilom, češ, da naši, čim stopijo vanj, zdajci zleté v zrak. Slučajno to zvé stotnik Jurij Križanić, poznat kot silen krajiški junak ter osnovelec denšnjega Križanić turna pri Karlovcí. Hitro dá odpraviti upaljive stvari, in naši so bili takó otepi gotove smrti. (Lopašić, Bihać i Bihaćka kra-jina, str. 26.).

Od Ostrožca se vzdigne krščanska vojska dné 4. septembra leta 1578. proti Bužimu, severovztočno od Carina. Tukaj je krščanska vojska počivala nekoliko dnij. Ungnad poročí 'turški posadki, naj se podá in naj zastonj ne preliiva krvi; Turki pa se temu zahtevu ustavijo. Nedvojbeno so poznali žalostno stanje naše vojske, katera ni samó

trpela hude lakote, nego jo je napadla tudi nevarna bolezen griža. Turška posadka pa je tudi vedela, da mora biti Ferhad paša blizu, kakor je tudi reš bil. Le-tá lokavi turški zapovednik se je doslej izogibal naših, kjer se je le mogel; celó posadkama v Cazinu in Ostrožci ni pomagal, nego je natihoma zbiral vojsko, češ: kadar se kristjani iztrosijo, udarim nanje z vso silo ter jih pokončam. In takó je tudi bilo. Po nekih poročilih je zbral Ferhad paša do 30.000 ljudij. Da se je sprijel z našimi précej na početku vojske, javaljne bi bil uspel; ali njegova zvijača mu je pomogla. S čilo vojsko pride pred Bužim, kjer ga posadka veselo pozdravi. Krščanska vojska se mu postavi v bran. Bitka je bila neodločena, najsi je sovražnika obležalo več nego naših. Med drugimi se je sosebnó odlikoval Nikolaj Bradač. Polovična zmaga pa ni navdušila naše vojske, in sicer tem menj, ker so vojaki ginili zaradi nedostatne hrane in bolezní, dočim se je turška vojska še vedno množila. Khevenhüller naposled spozná, da mu v teh krajih ni prebiti, zató sklene s svojimi vojskovodjami, da se z vojsko vrne domov, a posadke po osvojenih trdnjavah okrepi, kolikor bi se dalo.¹⁾

Khevenhüller se vzdigne dné 13. septembra iz tabora pred Bužimom, a ne pride še do Izačiča, ko zvé, da so Turki zopet obsedli Cazin. Že dné 27. septembra je bila ta trdnjava v Ferhadovi oblasti. Dné 3. oktobra napadejo Turki s topovi tudi Ostrožac ter ga prisilijo na udajo. Zapovednik tej trdnjavi, Ivan Bogdanič Ostroški, potomec stare liške rodovine in silen junak na krajini, ni takó iz lahka izročil trdnjave, nego prej je še pomlatil nekoliko Turkov. Našim so potem Turki dovolili sloboden odhod, ali na poti so jih izdajno napadli ter jim zaslužnili samega zapovednika, vojvodo, sedem vojakov in štiri žene.

Dokler so Turki osvajali hrvaške trdnjave, pomikala se je naša vojska prav počasi proti meji. Od mnogoštevilne vojske jih je ostalo komaj 4000 zdravih, ki so se pravodobno oteli po ostalih trdnjavah na krajini. Vojska, započeta takó sijajno meseca avgusta z osvojitvijo trdnjave drežniške, končala se je žalostno in sramotno z izročbo vseh prej osvojenih trdnjav ter z vrnitvijo krščanske vojske na Bihač in od tukaj do kranjske meje. Prav méni zgodovinar Dimitz (*Geschichte Krains III*, str. 68.), da se mora oblažiti sodba o porazu Kacijanar-

¹⁾ Istvanfy, ogerski zgodovinar, pripoveduje o tej vojski precéj drugače nego Hammer in Zinkeisen (*Geschichte des osmanischen Reiches*), katerih pripovedovanje je osnovano večinoma po »*Annales Ferdinandei*«, katere je napisal Frančišek Krištof Khevenhüller (1588—1650.), ne pa sam vojskovodja Jurij Khevenhüller, kakor misli Dane Gruber v svoji razpravi »*Borba Hrvata sa Turci*«, str. 26., opazka.

jevem pri Oseku (leta 1537.), če pomislimo, koliko drugih dobro oskrbenih čet je prepadlo v teh zapuščenih krajih, opustošenih v vsakem pogledu.

Vse se je balo, da bi Turki zopet ne prihrumeli na Kranjsko, zakaj pot jim je bila odprta, ker trdnjava karlovška še ni bila dozdana. Sam Khevenhüller je takó poročil štajerskim stanovom, da Turki izvestno udarijo na Kranjsko, ker je sedaj ves kraj med Uno in Kolpo izgubljen za kristjane. Vender se Turki tistega leta niso upali več vojskovati, a nastopnega leta je bil Karlovec že toliko učvrščen, da je ustavljal sovražnika. Od tega časa je bila Kranjska od te strani varnejša.

Vsi kraji okolo Une in ž njimi osvojena mesta, vse je ostalo odsihdob v turški oblasti do denašnjih dni. Junaška loza knezov Slunjskih izumrè v moškem kolenu z banom Franciškom Slunjskim. Njega sestra, Ana vdova Časar, izroči leta 1578. gradove svoje rodovine: Slunj, Cetin, Kladušo, Krstino in Kremen cesarju Rudolfu II. Tržaška loza Frankopanov, izgubivši Drežnik, Tržac in Furjan, umakne se v Bosiljevo. Knezi Blagajski, zdvojivši po strašni in dolgotrajni borbi o obstanku domovine, izselijo se iz Hrvaške ter dobé z mnogimi hrvaškimi plemiči pribežališče na bližnjem Kranjskem, kjer si je Štefan Blagajski s sinom Franciškom leta 1547. kupil posestvo Kočevje. (Lopašič, Bihać i Bihačka krajina, str. 27.—28.).

Kar je bilo krščanskih posadk nasproti Glini in Korani v Vranograči, Kladuši in Tržci ter po bližnjih mestih, vzdržale so se še nekoliko let; toda ko se je bil národ iz teh krajev izselil ter je zemlja ostala pusta, ni bilo ni stražam tukaj več prebiti. Ves ta kraj si je osvojil kàj skoro (1590.—1593.) Hasan paša ter ga popolnoma opustošil. To je bil odslej novi turški sandžak (okrožje) ostroški. Nad pol veka je ostal ves severozapadni kraj bihaške krajine, pa tudi hrvaška krajina tja do Karlovca in Siska, brez národa. Ker je bilo pa zaradi mej še vedno dosti prepиров, morale so se urediti, vender se je zgodilo to šele leta 1625. Poverjenik pri tem poslu je bil bivši ban Nikolaj Frankopan Tržaški, ki je najbolj poznal vse odnošaje v teh krajih. Po mirovnih ustanovah je šla meja od Bihača na Izačić, Bužim ter na Gvozdansko, Stari Novi, Zrinj in Kostajnico. Turki so smeli imeti od tega časa v naštetih mestih ter v krajih od zadi, namreč v Ripči, Sokolci, Ostrožci, Cazinu, Steni, Krupi, Buševiči in Otoki svoje posadke, ves ostali predel z mesti semkaj nasproti Kolpi je moral ostati po mirovnih pogodbah pust in prazen. Vender pa Turki s tem niso bili zadovoljni, nego so hoteli razširiti svojo oblast. Nastala je

zopet huda borba proti kristjanom pod vodstvom Mustajbega in Buljuk paše Hrnjice. Do leta 1637. so si osvojili na hrvaški krajini štirinajst opustošenih mest ter razširili svoje gospodstvo celó dalje od Korenice proti staremu Perusiču in Prozorcu. V te kraje so Turki naselili 4000 hiš Muhamedovcev in Vlahov, a bili bi razširili meje še dalje, da jih ni ustavil junaški hrvaški general Vuk Frankopan Tržaški z obema sinoma Gašperjem in Jurijem ter zetom Petrom Zrinjskim. (Lopašić, Bihać i Bihačka Krajina, str. 28.—29.).

Od leta 1693. je osvojil zaslužni ban Adam Bačan s hrvaško vojsko mnogo mest v teh krajih ter razširil meje krščanske Hrvaške čez Uno okolo Novega, Kozarca, Vranograča in Todorova, ali ti predeli so bili za Hrvaško zopet izgubljeni, ko so se uredile meje; to ureditev je izvedel grof Marsigli (leta 1700.) po osnovi karlovskega mirú (leta 1699.). Po tem miru je bila priznana turška oblast nad velikim delom hrvaške krajine, katero so sicer Turki siloma osvojili, ali do nje niso imeli pravice. Po sijajnih zmagah princa Evgena se zopet nekoliko razširijo meje hrvaške vzpričo mirú požarevaškega (leta 1717.) z osvojitvijo turške Posavine. Kar se je takrat dobilo, izgubljeno je bilo zopet z mirom belgrajskim po nesrečni vojski kneza Hildburgshausna, ki je bil leta 1737. pri Banjaluki popolnoma razbit. Obseg bihaške krajine se je prav malo zmanjšal leta 1791. v miru svištovskem, po katerem so bili kraljevini Hrvaški ustopljeni kraji okolo Cetina, Drežnika, Lapca in Srba. Kakor so bile takrat meje ustanovljene med bosenskim vilajetom in Hrvaško, tako so ostale neizpremenjene do današnjega dné.

Turki so pa tudi še odslej kaj radi zahajali plenit na krščansko stran, pa je bilo zaradi tega na meji vedno dosti preprirov, in krajiški generali so morali večkrat z vojsko preganjati objestne Turke. Takó je imel leta 1845. polkovnik Jožef Jelačić, poznejši hrvaški ban, pri Podvizdu s Turki prav hudo prasko, ker je bil nekov Turek ustrelil pri potoku Glini dečka, ki je lovil rake. Ker Turki niso dali zadovoljščine, napadel jih je Jelačić s tremi oddelki in jih pregnal daleč čez mejo. Od tega časa so se Turki bali Jelačića kakor živega ognja. (Lopašić, Bihać i Bihačka krajina, str. 262.).

Tudi leta 1878. je izkusila avstrijska vojska v teh krajih marsikaj, na kar niti ni mislila. Kakó težko je bil osvojen Bihać, znano je še marsikomu iz izkustva. Toda še potem, ko je padlo to najvažnejše mesto, niso se udali vsi Turki, nego so se še ustavljali naši vojski pri Kladaši in Pečih. Proti njim se vzdigne sam general Zach z znatno vojsko. Sosebno huda borba se je razvila pri Pečih, kamor

so pribegli, ko se je udal Bihać, zadnji poborniki krajiške slobode pod vodjami Hadži Hasanom Salkičem, Ahmedom Mušičem in Ibrahimom Medinelijo. Bilo je tukaj zlasti mnogo krajišnikov iz Kladuše, Todorova, Bužima, Jezerskega, Stene in Peči, a med njimi tudi do tristo nizamov (turške vojske). Vstaši so mislili napasti Cazin ter prisiliti ondotne prebivalce, da se združijo ž njimi. Avstrijska vojska je imela dosti muke, in mnogo krvi se je prelilo na obeh stranéh, predno so bili vstaši po soteskah in hribih okolo Peči premagani, dné 6. in 7. oktobra leta 1878. Vsako ped zemlje so branili nenavadno hrabro, sosebnó pa še Kladušani, ki so vztrajali najdlje. Pravijo, da je bilo v Kladuši samó šest braniteljev, pa so ostali vendar 14 dñj v trdnjavi, dokler se niso naši približali; tedaj šele so ostavili grad. Prav takó so v Pečih razobesili belo zastavo šele tedaj, ko je prišla avstrijska vojska že pred trdnjavo samo. Te poslednje borbe najbolj označujejo, kakó strašne so morale biti vojske v ónih časih, ko so bili Turki še gospodarji na vsem balkanskem polotoku in so objestno neprestano napadali sosedne kristjane!

Očetov greh.

Povest. Spisal Janko Kersnik.

(Konec.)

Nekaj trenutkov traja ta tišina v sobi, da je le tem glasneje čuti piš in tuljenje južnega vetra ob hišnih oglih. Materi so pale roke s kito vred na mizo, in trda in bela v lice kakor marmornat kip zrè svojega možá; nekaj nečuvenga, groznega ji sili v možgane, in pogled, katerega upira v Kačona, ni očitajoč, ampak brezupen in le proseč, milo proseč rešitve, pomoči.

Kačon pa položi pest, v kateri se mu trese med prsti dolga, komaj užgana smodka, trdo in mahoma na mizo. Sam se skoro zlekne nazaj na steno, in iz pepelnobarvenega lica mu vzplamtí pogled, srepó uprt na sina.

»Lukčeva — praviš?» reče za nekoliko trenutkov medlo in hripavo.

Sin niti ne zapazi te nenadejane silne izpremembe, katero je povzročilo njega vprašanje; sam ne vé, kakó bi očetu in materi lepše in ugodneje razložil svojo namero, in zató se ves v zadregi igra s krušnimi drobtinicami ter ponoví sedaj, ne da bi se ozrl:

»Tu nekje je bila nekoč Lukčeva kočá, menda tam góri med Lisičjem in Korenom; in nekova Lenka je bila tu domá — Lukčeva Lenka, ki je pred dveindvajsetimi leti umrla v Ljubljani, v bólnici — zató jaz ničesar ne pomnim — in* ta je imela hčer — nezakonsko hčer — Lenčika ji je tudi imé — in ta hči je sedaj učiteljica — gospodičina — na Dunaji — in to deklico —«

»Ka-á-aj?« zajeca Kačon, mati pa sklene roke nad prsimi, ki se ji krčevito dvigajo.

»To gospodičino — bodem vzell!« izusti sin naglo in veselo, kakor bi se bil zdajci iznebil težkega bremena.

»Ej — o — jej!« zatuli Kačon in pomete s pestjó po mizi, da sune napolnjeni kozarec vina sredi sobe, kjer se razdrobí na kosce. Glava mu pade nazaj na desko pod oknom, Jera plane kvišku k možu in ga stresne za rame:

»Kaj ti je? Saj si prisegel — pa reci, da ni res!« Glas ji je takó brezupen in proseč kakor pogled.

Student gleda zavzet in prestrašen ta prizor.

»Kaj je? Kaj se je zgodilo?« vzklikne na ves glas.

Kačon se vzravná ob mizi; videti je, da mu je treba vse duševne in telesne močí. Lice mu nima nobene barve več, in glas mu je hripav, jezik se zapleta:

»Ne, Janez — te — te — ne — bodeš jemal!« zajeca polglasno, dočim omahne žena za korak nazaj.

»Ne? Zakaj ne?« vpraša sin, dasi iz prva prestrašen, a vendar skoro obradoščen, ker se mu zdí očetov upor takó smešen, da bi ga skoro rad del na rovaš navidezne pijanosti.

»Zató — zató ne — ker je — moja — hči! In ti — ti si moj — sin!«

V tem zopet omahne na klop.

»Oče! Oče! To ni res!« zakričí sin in plane pred starca. »Ali se vam sanja? Káj ste pijani?«

»Lažeš, Janez! Ni res! Saj si prisegel, da ni bila tvoja!« zastoče mati; »tedaj si storil resnico, sedaj pa lažeš!«

»Prisegel? Čemú prisegel?« vpraša sin kakor v sanjah, pa osorno, in skoro zapovedujíc.

»Zató, ker ga je tožila ona — Lukčeva — za otroka, za to Lenčiko ga je tožila, in on je moral storiti resnico! In storil jo je, pošteno storil! Pa reci, Janez, reci vender, da je takó!«

Mati proseč dvigne roke, in malone takisto bi jih dvignil tudi sin, da se ne opira ob mizo, ker bi sicer padel. Vrtí se mu v glavi.

»Recite, oče, izgovorite!« bruhne iz sebe.

Starec se zopet vzdrami; sedaj je bilo zaman — lagati ne more več! Toliko, oh, toliko let je nosil tega groznega črva v prsih, v srci — sedaj je prilika, da se ga iznebí! Bodi, kar hoče, pogini vse: mati, sin, hiša in on sam! Iz ust mora ta beseda, na beli dan, da začujejo, da zvedó drugi, kaj je storil! S tem pač umorí tisto skrivno, vedno živo, nikdar mirno bitje, ki tičí v njem izza ónega svetega večera, ko je poklical Bogá na pričo za laž, za grozno svojo laž!

»S v o j e g a otroka se boj, ne tujega!« rekel mu je tedaj sodnik — in sedaj se mu bliža ta zavrženi, zatajeni otrok!

»Bežita!« zarohní na glas in si udari s pestmá po prsih. »Ni res, ni takó! Jaz nisem storil resnice! Krivo, krivo sem prisegel — ali čuješ, Jera? Krivo je bilo, in tisto dekletce je moj otrok!«

»Janez, pijan si!« zakliče mati.

»Res je, oče, pili ste preveč — vzdramite se!« ponoví sin za njo.

»Pijan? Hohoho! Nikdar še nisem bil takó trezen!« zavpije Kačon, in videti je, kakó dobro mu dé, ko le iz nova trga in ruje svojo izpoved iz srca. Sedaj se mu vrne tudi vsa prirodna moč, in trden in vzravnan stoji poleg mize, z levico se lahko opirajoč ob ogel, z desnico pa vedno bijoč ob svoje prsi.

»Oh, križani Jezus!« zakliče mati, sin pa omahne na klop.

»Pa nocoj — še nocoj grem k sodišču! Zapró naj me, kakor mi je tedaj pretíl óni stari sodnik — zapró — tedaj bode menda — mir — tu notri.«

V tem se opoteče proti vratom.

Student skoči za njim.

»Kam hočete, oče? Treba ni tega! Kdo vas vpraša po tem? Niti jaz, niti ona — vaša hči —« Krepko potisne očeta od vrat, sam pa plane iz hiše, potegnivši duri za seboj. Zunaj, na planem, pred hlevom postojí nekoliko; razoglav je, lahko opravljen; ali kaj mu do tega, da tuli oster veter ob bregu? Kaj mu do tega, da mu padajo debele kaplje jesenskega hudournega dežja na potno čelo? Bliska se od juga sém, in zamolkel grom odmeva od hriba do hriba.

»Sestra! Sestra! Sestra!«

Takó mu šepče jezik; sam pa se prijemlje za vročo glavo. In takó stopa naprej, po kolozovu ob bregu, iz prva počasi, a vedno hitreje, brez namena, brez zavesti . . .

Na ovinku, kjer se zasučé pot vkreber proti Korenu, mahoma postojí. V blisku se posveti pred njim prostrani breg pod vasjó in spodaj gosto zarasla strmina Lepega hriba.

»Tu góri je bila óna koča — spominjam se je — tu góri! A sedaj je ni več! In nje — Helene — tudi ni več — nič več zame!«

Udari se po prsih kakor nekoliko prej njega oče in vzklíkne zamolklo bolešno. Nató plane po strmém bregu nizdolu v goščo, ki rase ob razvalini nekdanjega paganskega gradú. Skozi rakitovje in trnje sili dalje, ne meneč se, da ima hkrati lice krvavo, roke ranjene, obleko raztrgano.

»Sestra, sestra, sestra!«

Takó mu tuli vihar na uhó, in vsak udarec srca mu obnoví to misel in mu sili ta sikajoči vzklík na jezik. Ko bi bil rešitelj blizu — poleg njega, da bi ga dvignil le za nekoliko trenutkov iz tega vrtinca! Ali ni ga — kje bi se vzel v tej samoti?

Sedaj stopi na plan, med skale, med ostanke mogočnega gradišča, tja kjer sta se nekđaj v dóbi prve zlate in potem v dóbi druge pregrešne ljubezni sešla oče in Lenka.

Kaj ga je privedlo semkaj?

Tega ne vé, ampak med skalami sili dalje proti prepadu, nad katerim je tudi nekđaj v usodni uri stala nekoliko trenutkov mati njegove ljubice — ljubica njegovega očeta.

In ko dreví in pleza takó s skale na skalo, šine mu druga misel v glavo, hipoma, tudi kakor blisek, ki sedaj in sedaj razsvetlí gorovje:

»Kdo je kriv tega? Oče?«

Postojí. Kakor sèn iz mladih let, takó mu sili počasi na jezik rek, katerega se je bil učil davno, davno:

»Jaz sem gospod, tvoj Bog, goreč Bog, ki pokorim krivico očetov na otrocih do tretjega in četrtega rodú — —«

»Sestra — sestra! Dà, takó je, takó je moralo priti — a jaz — jaz nisem kriv!«

Višnjevo-rumen blisek mu razsvetlí prepad, nad katerim stojí, in grozen grom zabobní po dolgi dolini.

»Dà, Bog govori — Bog pokorí!« šepne mladenič, in dušo njegovo obide bohotno, slastno čustvo, kakor ga ima indijski fanatik, ki se vrže pod sveti voz, da mu razdrobí kostí.

»Sestra — Lenčika!« zakliče na glas, razpne roke in se vrže z viška naprej v zrak — v prepad.

Ko se poleže zadnji odmev groma onkraj Limbarske gore, rožljá in hreščí le še nekoliko peska in kamenja v globino po rovih in drčah med skalovjem — za truplom, ki ga je ravnokar zdrsnilo za seboj . . .

XIV.

Kačonovine ni več.

Mati Jera je umrla; zadnjih groznih udarcev ni prebolela. Kačon pa je hodil dolgo dolgo k sodišču ter prosil in terjal kazni svoji krivi prisegi; vest mu ni dala mirú! Toda v sodnih spisih je bilo zapisano, da ni povoda preiskavi, ker se njegova kriva prisega ne dá več dognati; nikogar ni več na svetu, ki bi potrdil njega samoovadbo, njegovo krivico, in njemu samemu sodišče ne smé verjeti. In najsi je bilo vse kdáj res, zastarelo je sedaj gledé kazni. Končno je bila posvetna pravica mnenja, da Kačon ni pri pravi pameti.

Posestvo, oziroma ostanke nekdanje Kačonovine, prodali so mu krčmarji, pri katerih je popival; sam pa je prišel v občinsko oskrb, in deli so ga »na umare«. Kdor vé, kaj je to, tudi zná, da je ni lahko pod solncem hujše časne kazni, nego je občinska oskrb »na umarah«.

Dokler je hodil ali mogel hoditi, bilo je še; toda ko so mu zdajci od kapí odpovedale noge, metal ga je sosed sosedu iz hleva v hlev, s pôda na pod ali pa izpod kapa pod kap; tu jeden dan, tam pri imovitejšem dva, tri — na slami ali v listji — nikdar preoblečen, nikdar umit — za hrano, kar je ostajalo drugim — malokdaj kje dobra, usmiljena duša — takó je živel sedaj zadnji gospodar nekdanj mogočne Kačonovine.

In takov leži gorkega jesenskega dné v listnjaku Jurétovega hleva, raztrgan, umazan, bolj podoben kupu gnojá nego človeškemu bitju. Domači pastir stoji z vilami v roki rohneč pred njim: »No, počakaj, mrcina, da te preobrnem!«

Takó kričeč potisne gnojne vile pod Kačonov hrbet in preválí možá na drugo stran; potem vrže dvakrat, trikrat kupe suhega listja na ležišče in takisto z vilami preobrne berača nazaj na njega novo napravljeno posteljo. Kačon je že vajej takemu ravnanju ter le stoče, ker ga bolé vse kostí.

Kar vstopita dve osebi: domači župnik, gospod Peter, ki je sedaj tu stalno nameščen, in za njim gospodsko opravljena gospá.

»Tu je!« reče župnik nemški in potihoma.

»Oh — Bog, moj Bog!« zaihti ona in omahne nazaj proti vratom. Potem seže v žep, stopi k beraču in mu potisne nekaj denarja v roke.

»A-a-a!« zavzame se Kačon; »hvala, hvala!«

Gospá in župnik sta že odšla, in Kačon kakor v sanjah pregleduje in stiska ónadva bankovca, ki sta mu ravnokar pala v roko.

Župnik pride tistega dné iz nova k Jurétu, in tedaj leži Kačon že v snažni postelji na mali kašti, ki so jo bili naglo izpraznili ter priredili v dôkaj prijazni sobici. Dozdeva se mu še vedno, da sanja; dobro mu je, samó žejen je, pil bi rad, pil vino ali še rajši žganje; tega pa nima.

Ko vstopi župnik, tedaj mu berač tudi takoj razodene svojo željo.

»Malo žganja, samó malo!«

»Dajte mu ga požirek; pa ne več!« velí gospod Peter.

Potem sta samá v sobi.

»Gospod, gospod, kdo mi je preskrbel to dobroto?« zaječi Kačon.

»Ona gospá, ki je bila danes tukaj.«

»Gospá? Odkod pa je? Čegava je?«

Gospod Peter nekoliko pomišlja, potem deje resno:

»To je sedaj žena bogatega možá; na Dunaji žíví; pa njeno mater si mordo poznal?«

»Mater?«

»Dà, dà, nje mati je bila domá tam góri pod Korenom: Lukčeva Lenka!« — Kačonovi živci so že pretopi, da bi tudi najsilnejši dogodek káj vplival nanje. Ko bi udarila strela poleg njega, toliko bi se zmenil zanjo kakor za vile, s katerimi ga preobračajo na njega ležiščih.

Ali nekoliko se venderle vzdrami.

»Lenka, Lenka!« zajeca potihoma, in bridke solze mu zalijó oči.

Teden pozneje je umrl; dobra postelja in boljša hrana nista več ugajali njegovemu životu! —

P o g r e b e c .

Črtica. Spisal A. Funtek.

Izvestno ste ga poznali drobnega možá s šiljastim obrazom, enakomerno počasno hojo, oblečenega poleti in pozimi malone jednako, možá, katerega je bilo redno videti, kadar se je po mestnih ulicah vil pogreben izprevod. Mogoče tudi, da je že korakal poleg vas, če slučajno niste dobil, družnika za pogreb; morda je stopal v vrsti tikoma pred vami, molčeč hladen in malomaren, takó da je bilo malone videti, kakor bi se bil navadil hoditi za sleharnim pogrebom, bodisi pogrebom bogatim ali ubogim!

Res, kakor bi se bil navadil hoditi! Ako se navadimo dan za dnevom hoditi mimo tistih hiš, po tistih ulicah, mimo tistih dreves in obcestnih kamenov — takisto ni nemogoče, da se kdo navadi hoditi za pogrebom, ne da bi pri tem mislil kaj posebnega. Celó poznati ni treba človeka, katerega spremlja k poslednjemu počitku! To je, kakor bi moralo biti takó, in naposled: morda ni takó napačno, ako se človek že za živih dnij navadi tiste poti, po katerih je šlo sto in sto drugih pred njim in po kateri pojde sto in sto drugih za njim . . .

Naš znanec — imé nič ne dé, recimo mu »Pogrebec«, kakor so ga zvali vsi vprek — bil je svoje dni prav takó mlad človek kakor mi vsi, in tedaj se mu niti ni sanjalo, da bi kdaj hodil sedanjo navadno pot. Narobe: takrat se je celó plašil smrti in vsega, kar bi ga spominjalo nje, in rajši se je izognil pogrebu, če se ie le mogel. Plašil pa se je tudi ljudij — ne morda, ker bi ga bili spominjali, kakó hitro mine vse na svetu, nego zató, ker so se mu pristudili. Bil je namreč mladenič precěj neroden v družbi in ničesar ni mogel storiti, da ne bi bil izzval lahnega nasmeha, ali če je nanoslo, tudi glasnega žalečega grohota. Zató je končno ostavil družbo in hodil sam s svojimi mislimi.

Rekli smo pač nekoliko preveč. Zakaj tega, kar imenujemo misli, naš Pogrebec ni imel mnogo. Njegova krivica to ni bila. Dokler se je šolal, navzlic vsi pridnosti ni dosegel kaj posebnega, če je hotela nesreča, tudi ničesar, in potem, ko je stopil v dejansko življenje in se zakopal v urad, kjer je vse žive dni imel posla jedino s številkami, tačas mu takisto ni bilo treba misliti kdo vé koliko. Dejali bi skoro, da bi bil ob svojih številkah celó pozabil svojih mislij, ako bi mu jih bil Bog dal. Čital v prostih urah itak ni ničesar razven semtertja

dnevne novice in telegrame, časih, kadar mu je bilo seosebno po volji ali pa tudi seosebno dolgčas, časopisen listek, toda samó takega, ki ni sezal v prihodnjo številko — občeval ni z nikomer, priroda pa mu na samotnih izprehodih tudi ni vzbujala nenavadnih mislij. Gore so mu bile zgolj visoke grmade kamenja in skal in drevesa potrebne rastline, pod katerih senco se poleti prijetno počiva, no, in cvetice, tiste žive, vesele cvetice, te so itak samó za otroke in otročje ljudi, da jih trgajo in — raztrgajo. Vidi se torej, da ga ni človeka na svetu, ki bi v Pogrebčevem srci izteknil kaj takega, kar imenujemo misli. Pa tudi skrbij ni imel. Ne vemo, če zató ne, ker ni mislil; mogoče pa tudi, da zató ni mislil, ker ga ni bilo skrb za nič. Prvega vsakega meseca je dobil svoj denar, točno ga razdelil za svoje potrebe, in potem je teklo njegovo življenje kakor ura, ne prehitro, ne prekesno. Navijala pa je to uro priroda sama, in ker je bilo vse kolesje dobro, dalo se je vsekakor misliti, da se še dolgo ne obrabi, nikar da bi zastalo . . .

Nekdaj pač — bilo je takrat, ko se je resno pripravljal, da nastopi zasluženo pokojnino — nekdanj torej pa je bilo videti, kakor da je nekaj zmotilo to redno uro. Čuden prašek je padel vanjo. Ljubezen seveda je bila! Tačas je tikalo sidro v tej uri dôkaj hitreje, in takrat je tudi ves Pogrebec hodil nekamo nemirneje in njega vodenomodre oči so se oživele, kakor da je vanje posinil vsaj jeden velik žarek božjega vsemirja. Ljubezen! Pogrebec ni premošljal o tem, kaj mu je; toliko pa je vedel, da bi brezkončno rad imel táko-le drobno stvarco, kakeršna je bila óna, ki je solznih očij, žalno oblečena, klečala na pokopališči, ondu ob grobu, kamor je bil nedavno sam spremil preprosto ženico s predmestja, katere nikoli videl ni. Pogrebec je ob tem prizoru nemirno hodil od križa do križa in marljivo čital napise na njih; časih pa je nehoté obstal in pogledal na objokano deklico. In čudno, smilila se mu je! Zakaj neki ne, saj ni bil hudoben človek! Kdo drug, ki bi bil hrabrejši, stopil bi bil morda bliže in izrekel tolažilno besedo mlademu bitju — Pogrebec je ni. Samó gledal jo je in gledal, in takó je do cela prirodno, da se je óna lična podoba kaj dobro zarisala na mrežnico njegovega očesa — Bog ne zadeni, da kam globočje! — in da jo je potem videl povsod, kamorkoli je pogledal in kadarkoli je bilo, ponoči ali podnevi. In potem se je takisto navadil te podobe, kakor se je bil navadil hoditi za pogrebom vseh ljudij — in še več: zgodilo se je celó, ko je óno deklico v prvi dôbi pogostoma videl na ponižnem grobu, kakó ga je krasila s cvetovi in pobožno molila na njem, da je silila nekakšna toplota v njegovo srcé in da mu ni bilo kár nič prav,

ako slučajno na gomili ni zapazil nje, najlepše cvetice — pomisli in ostrmi človek, takó je že resnično mislil Pogrebec! — in naposled se je storilo celó takó, da se je upal nekoliko bliže, kakor bi iskal prilike, da nagovori to znano neznanko . . . Ona pa se ga ni nič bala — kdo tudi bi se bal tega preprostega obraza in teh vodenomodrih očij, ki so gledale v svet takó mirno. In vrhu tega: saj je vse mesto poznalo starega čudaka in vedelo, da je dobra duša, sicer pa leden kakar najtrša skala v najhujši zimi góri kje v Severnem ledenem morji! . . .

Pogrebec je v tej dóbi (morda je bila najlepša v njegovem življenji) vsak dan prihajal na grobišče, najsi je bil pogreb ali ne. Potem pa se je začel čuditi. Deklica je prihajala čimdalje bolj poredkoma in kadar je prišla, ostala tudi ni več toliko časa na grobu. Zdelo se mu je mimo tega, da je dôkaj vedrejša, nego je bila. In časih ga je zadel celó jako prijazen pogled iz njenih očij, in nasmehnila se mu je takó ljubko, da se je kár zgenil. Kakor okamenel je strmel potem za njo in mrmral nekaj, kar je razumel samó on. Bilo pa je tedaj, da se je podoba mile dekllice zarisala globočje nego samó na mrežnico njegovega očesa: Pogrebec ji je odprl srcé in dušo, in nekaj se je zagibalo v tej dosihdob redni uri, česar ni bilo v nje kolesji . . . Pogrebec je hodil zamišljen, in vse se mu je zdelo takó lepo, da nič takega.

Da bi bila tedaj prišla sama po sebi in mu dejala: »Rad me imaš — vzemi me!« Pogrebec bi jo bil prav globoko pogledal z brezizraznimi očmi in jo morda celó okorno pritisnil nase, češ: »Vidiš, želel, kopernel, mrl sem po tebi« — ali ker ni prišla, ni je pogledal globoko in ni je pritisnil nase. Sploh pa je potem ni videl dobro dolgo, dokler — — no, o vseh Svetih je bilo, ko je zopet stala ob grobu svoje matere, in poleg nje je stal nekdo drug, in držala sta se za roke, in Pogrebec je spoznal, da se je bila poročila s tistim bledoličnikom, do katerega je zdajci začutil velikansko jezo v prsih. In takisto se je togotil na njo, ki se je udala, ne da bi bila pomislila, kakó rad bi bil nekdo drug — oh, kaj! Ni vredno imena! Pogrebec se je zaničljivo obrnil od njiju, in vodene oči so mu zrle prav takó brezizrazno, kakor so gledale nekdanj, ko mu še ni vzrasel nobeden ženski cvet na svetu.

Ali menite, da ga je dolgo peklo? Nikakor. Pozabil je svojo jezo in naposled je prav takó hladno kakor druge ljudi pogledal nekdanjo znanko, kadar jo je slučajno srečal z ónim zofernikom. In niti žilica se ni zgenila v njem, ko jo je zopet kesneje srečaval z ličnim detetom v otroškem vozičku, veselo in srečno, kakor so matere sploh.

In ali menite, da mu je bilo zopet čez nekaj časa sosebnó hudo, ko so pokopali očeta tega deteta? Od strani je poslušal jok mlade žene, ne da bi mu zazvenel v srcé. To srcé se je namreč zaprlo od tistega hipa, ko je tukaj na grobišči o vseh Svetih ugledal njo in njega, ki so ga sedaj položili v grób. Ali nekaj kakor zadovoljnost s samim seboj ga je obšlo, češ: »Glej, ni ti bilo treba jemati njega, ki je umrl takó zgodaj — jaz, vidiš —«. Otresel se je te misli in odšel. Spotoma pa se je zdajci ustavil: »Sedaj bode zopet hodila plakat semkaj góri na grob, dokler se ji ne poleže prva žalost — jaz pa, ne tega pa že ne — gledal je ne bodem!« In odločno je nastopil pot proti domu, in čudoma so se čudili ljudjé, ko ga niso več videli pri pogrebih, nego po novih potih v mestne nasade, v gozd, in nihče si ni vedel raztolmačiti te hipne izpremembe . . .

Čas je tekel in tekel, Pogrebec pa je bil videti, kakor bi večno živel. Nekoliko sključil se je pač, čelo se mu je nagubalo, rad se je opiral na palico, ali to je bilo tudi vse. Drugi ljudjé pa so mrlí, ne da bi se menil zanje. Saj ni hotel več na pokopališče — nalašč ne! — In ali menite, da mu je bilo hudo, ko je opustil staro navado? Iz početka res — tedaj ga je nekaj siloma vleklo mimo znanih hiš, na znano cesto proti belim grobnikom, kadar je zapel mrtvaški zvon, toda udal se ni. Moški je bil!

Le malokdaj še je srečal mlado vdovo z njenim dečkom, ki je že sam hodil. Obrnil se je od nje, da bi je ne videl. Ali ko se ji nekoč ni mogel več umekniti, zapazil je, kakó je slabotna in kakó pokašljeuje, kakor bi nosila kal smrti v mladih prsih . . . Zmajal je z glavo in odšel dalje.

Potem je ni videl dolgo, dolgo. Z drevja je padalo listje, mrzli vetrovi so brili po ulicah, tačas pa je nekega dné zopet zapel zvon s pokopališke kapelice, in Pogrebec, stopajoč po predmestji, videl je oskromen izprevod. Nekaj moških, nekaj žensk. Sorodnika nobenega. Pač! Précej za krsto je stopal poleg stare ženice — bržkone strežnice — droben deček solznih očj. Pogrebec je ostrmel. To je bil njen deček, in njo so nesli k pogrebu! Nepopisno čustvo se mu je zagibalo v prsih, in ustna so se mu krčevito premikala, staro teló pa mu je izprehajala mrzlota in vročina. Njo! Kakor bi ga kdo siloma tiral za izprevodom, stopil je med pogrebce in po dolgem času zopet šel po tisti poti, katere je bil vaju tolíko in tolíko let . . . V grlu pa ga je dušilo, in oči so se mu rosile — bržkone zaradi ostrega vetra, ki mu je vel ravno v obraz . . .

Stal je ob odprtem grobu in strmel na krsto, katero so izpuščali vanj. In poslušal je brezupni glasek, ki je jokal blizu njega, in tedaj — tedaj se je sklonilo njegovo teló, in solze so mu privrele v oči — morda prve v vsem življenji! Ko pa so odšli pogrebci, položil je roko na glavo jokajočemu dečku in mu milo pogledal v oči.

»Uboga sirota!« ihtela je stara ženica, ki je prišla z dečkom, »takó sam, brez podpore na svetu! Oh, kaj bode iz tebe . . .«

Pogrebec pa se odločno vzravna. »Ne sam,« deje krepko in zdajci visoko dvigne dečka k sebi, takó da bi nihče ne zaupal tolike moči staremu telesu. »Dej, deček, ali bi šel z menoj?« šepne brezkončno milo in ga ljubeče in kakor strahoma pogleda z rosnimi očmi.

Deček pa je pač začutil, kolika dobrota zveni iz besed neznanega možá; spoznal je pač, da je to dober človek, ki bode skrbel zanj! In tesno se je ovil okolo vratú Pogrebčevega, kakor bi tu iskal zavetja pred bodočimi nevihtami . . .

»Njen deček — moj deček!« šepetal je stari mož ves blažen, in videti je bilo, kakor bi se mu bila šele sedaj vzbudila speča — plemenita duša! . . .

Očrtki in profili iz modernega češkega pesništva.

Književne studije. Spisal K. Hoffmeister.

(Konec.)

Znanih Balzacovih vzporednic k slovečim tragiškim osebnostim (Oče Goriot-Lear, veličina in padec Cezar-Birritteau kot pendant sloveče knjige Montesquieujeve i. t. d.) spominja

Sonet o razni tragiki.

Po Romeji in Juliji se mnoga
 Nocoj je bridka solza potočila . . .
 Ta tragika! Da strè ju taka toga,
 Ko sta se vender tolikanj ljubila!
 Dobila pa se nista . . . Damam roga
 Shakespeare se zastareli brez števila;
 Da danes žitje prejmeta od kóga,
 Do konca tudi bi drugače žila!
 Naj pa se vzameta! Čez leta štiri:
 Romeo ne prepeva, nji se širi
 Teló obilo, pet otrók imata v hiši . . .

Fej, z usten tvojih se, čitalka, sliši,
 A veruj, dete, da je v tem dejanju
 Pač večja tragika — sevé, le zanju!

Če je Machar modern v mišljenji, v nazorih, ljubezni in refleksijah, prav takšen je ondu, kjer kaj opisuje ali slika. Podaja nam nariske, ki so po čistosti in točnosti enakorodni proizvodom modernega pokrajinskega in genre-slikarstva. Dano mu je, takó opisati katerokoli krajino v določeni razsvetljavi, o določenem letnem in dnevnem času, da jo kár vidimo pred seboj. Takó opisuje solnčni zapad — seveda, mestno dete, v mestu:

Sonet o solnčnem zapadu.

Ne vidiš ga. Približno le je znati,
 Kje trudno tek zvrši na zemskih tleh;
 Vse ulice temà zagrne hkrati,
 Nebá žari obok na vseh stranéh.
 Rudé se okna, tlak je v luči zlati,
 Meglica pólje rujna vrhu streh,
 Odsev po zraku meniš rožen pláti,
 Ljudém igrati z lic in po laséh.
 In skoz odprto okno iz šumenja in trušča
 Vonjáv in težek dih se v sobo do tebe spušča,
 V njem prvič mesto po žgočem dnevi dihne.
 In nehoté se spomniš dalj, kjer soj ta se živo
 Razliva po vaséh, na skale, na gozd in njivo . . .
 Vse blésti . . . trava vonja . . . in s trilékom ptič utihne . . .

Žal, zavedlo bi nas predaleč, ko bi priobčili še več pesmij. »Zapad solnca meseca julija 1866. leta« imenuje sam, zavedujé se točnosti svojega opisa, »momentno fotografijo iz zgodovine«. Pesem je več nego fotografija, kakor vse takšne pesmi Macharjeve, realistiška slika je!

Ali je treba še omenjati oblike Macharjeve? Navedeni stih kažó dovolj, kakó je preprosta, jasna, brez premnogih podob, ponekod morda nekoliko osorna — kakor priznava pesnik sam. In ali naj še ovržemo očitanje najkonservativnejših starejših gospodov, da so Macharjevi stih premalo ali nič poetiški? Alfieri je odgovoril svojim protivnikom, ki so mu oponašali prav tisto:

»Non son cantati,
 Saran pensati« —

če niso péti, pa jih bode treba vsaj premišljati! —

K četrtemu sešitku Wolfovega slovarja.

(Konec.)

idom adv. sogleich. Krajačević 255. — *ileka, iloka* f. imé kravi. — *inašič* m. dim. inaš. Zagrebec 1.509. — *izbrisanje* n. das Auswischen Gašp. 1.942. — *izbriševati* Matakovič 2.31. — *izcicati* Škvorec 247. — *isciguliti* Habd. ad. 837. glej ciguliti. — *izčūtiti* herausfühlen: „Ti si to mogel lahko izčūtiti.“ — *izhukávati*: Koc. Filot. 3.117 srdce naše oduška vleče na vuha, i kakti goder svoje miseli izhukava z jezikom, tak odihava na vuha, čez koja tudže miseli prijemlje. — *izkázanje* n. Gašp. 1.971. Matak. 2.2. — *izkaževati* = izkazovati, Zagrebec. — *iskončati* Habd. ad. 782, Gašp. 1.898. 925. — *izkrátiti* denegare: Zagrebec 234 prosil je prijet biti vu s, red tak zažgano, da mu milošča ni mogla izkračena biti — *izkrikávati* Matakovič 2.55 iter. izkriknuti. — *izkriknuti* izkriknem ausrufen. Gašp 1.912. 963 i. t. d. — *izkrikovati* iter. izkriknuti. Matak. 2.119. — *izkupljenje* n. das Loskaufen. Habd. ad. 210. — *izlejáti* = izliti Habd. ad. 167. 766. 999. 1022. — *izminiti* izminem. Habd. ad. 520. gda jezero let izmine. — *izmišljávanje* n. das Erdichten, excogitatio Koc. Fil. — *izmišljenje* n. Erdichtung. Zagrebec 1.215, 240 Koc. Fil. 3.87.

M. Valjavec.

LISTEK.

Družba sv. Cirila in Metoda nam je poslala nastopni poziv:

Slovinci! Družba sv. Cirila in Metoda nosi v sebi vesoljno Slovenstvo, a najmilejši so ji ta trenutek rojaki onostran Karavank

Zakaj? Zato, ker smo storili zanje do sedaj najmenj.

Vender pa jim je materina beseda tako ljuba kot nam vsem drugim Slovincem in ohraniti jo želé sebi in svojim potomcem prav tako, kot to želimo mi vsi.

Že dolgo časa je iz navedenega vzroka v namenih podpisane družbe slovenska ljudska šola v Velikovci na Koroškem.

Vodstveni seje naše družbe sklep pa je bil te dni tak, da začnemo s prihodnjo pomladjo zidati v Velikovci slovensko šolo, ki bode štirirazredna in izročena čé. šolskim sestram iz materine hiše v Mariboru.

Že imamo prav blizu mesta za 1250 gld. nakupljen tej šoli prelep stavbinski prostor; šola z bivališčem za sestre pa nas utegne stati okrog 15.000 gld.

Rojaki po vseh pokrajinah našega ozemlja! Naša velikovska stvar Vam bodi, prosimo Vas, pri srci tako, kot so Vam pri srci Vaše najožje rodbinske stvari.

In Ti, rodoljubno ženstvo po Slovenskem! Ti si v, naši družbi izpričalo požrtvovalnost, o kakeršni ni vedela praviti do danes slovenska zgodovina. V svesti smo si tega, da boš tudi ob tej naši koroški šoli našlo srečnih potov in onih načinov — ki Ti je naréče Tvoja domoljubna iznajdljivost.

Vsak »Vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda« prispeli najmanjši dar nas je volja objaviti v naših časopisih.

Slovenici! S tem označenim Vam činom stopimo pač z mogočnim korakom naprej v prosepah verskih teženj med nami; v prosepah dinastiške mučutosti našega ljudstva; v prosepah in brambo naše narodnosti v ljubljani slovenski domovini.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

V Ljubljani, dne 19. novembra 1894.

Tomo Zupan,
prvomestnik.

Luka Svetec,
podpredsednik.

Andrej Zamejic,
ud družbinoga vodstva.

Knjige „Družbe sv. Mohorja“. Kakor vsako leto, razposlala je tudi letos »Družba sv. Mohorja« svojim članom po šestero knjig, namreč: 1. »Zgodbe svetega pisma«, Slovenecem priredil in razložil dr. *Frančišek Lampe*. I. del: Zgodbe starega zakona; 1. snopič 2. »Krščansko devišstvo« Nauki, vzgledi in molitve za dekleta. Spisal *Anton Martin Slomšek*, bivši knez in škof lavantinski. 3. »Umna živinoreja«, Slovenskim gospodarjem v pouk popisal *Franjo Dular*, okrožni živinozdravnik. I. knjiga: Kako se domača živina zdrava ohrani. 4. »Naše škodljive rastline v podobi in besedi«, Opisal *Martin Cilenšek*, profesor na dež. gimnaziji v Ptuj. III. snopič. 5. »Slovenske Večernice za pouk in kratek čas«, 48. zvezek. 6. »Koledar družbe sv. Mohorja« za navadno leto 1895. — Prostor nam je pretesen, da bi natančneje poročali o vsaki teh knjig; zato bodi dovolj samó nekaj oblih besed. Krasna je precej prva knjiga »Zgodbe svetega pisma«, in to po svoji notranji uredbi in po zunanji obliki. Uravnana je tako, da je besedilo Sv. pisma samega tiskano z večjimi, razlaganje pa z manjšimi črkami. Prestavljal je g. pisatelj naravnost iz vulgate, dobro pa mu je rabilo tudi slovensko Sv. pismo, katero je izšlo v Ljubljani ob troških škofa Antona Alojzija Wolfa. Beseda je povsod gladka, razlaganje lahko umevno, takó da je naše ljudstvo lahko hvaležno takó g. pisatelju, ki se je trudoljubivo lotil velikanskega in težavnega posla, in družbinemu odboru, ki se ni ustrašil stroškov za premnoge izborne slike in za elegantno obliko, s kakeršno se ne ponaša nobena dosedanjih družbinih knjig. — »Krščansko devišstvo« Slomškovo je učakalo že osem natiskov, kar je najboljši dokaz, kako priljubljen je ta molitvenik. Družbino novo izdajo ja oskrbel č. g. *M. Lendovšek*, župnik v Makolah, in jo pomnožil z nekaterimi prav koristnimi dodatki; tudi je ta izdaja po svoji zunanji obliki dosti priročnejša in čednejša, nego so bile prejšnje. — O »Umni živinoreji« Dularjevi naj izpregovoré strokovnjaki. Očito je bilo treba take knjige, zakaj Bleiweisova knjiga o tej stroki je že davno pošla, in drugih tudi nismo imeli razven podobne Govekarjeve knjižice. Gospod Dular je osnoval svoje delo po predavanjih, katere je poslušal na Dunaji, in po svojih izkušnjah, takó da prav nič ne dvojimo o veliki vrednosti te knjige, po kateri naj se le vestno ravnajo naši živinorejci. Pripovedovanje ni nikjer zamotano, nego povsod preprosto in zato lahko umevno. — Cilenškove »Naše škodljive živali v podobi in besedi« tudi v svojem letošnjem tretjem snopiču ne zaostajajo za prejšnjima snopičema. Na glas moramo pohvaliti g. pisatelja, čegar vrline so našim čitateljem itak znane iz njega spisov v našem listu, da tako skrbno spisuje delo, o katerem bode seveda šele potem izreči končno in jasno besedo, kadar izide poslednji snopič. Posamične rastlinske vrste pojasnuje obilo slik, ki so vse pogojene prav dobro. — V »Slovenskih Večernicah« čitamo zbirko prav lepih in zanimljivih spisov, katere so objavili *M. Slekovec*, *Fr. Kavčič*, *J. Štrukelj*, *Žaljski*, *† J. Freuensfeld* in *J. St.*; takisto prinaša »Koledar« dokaj izbranega pripovednega pesniškega in

poučnega gradiva, katero priobčujejo *Iv. Lapajne, Franjo Podborški, Jožef Žičkar, Gašper Križnik, Lipe Vrbovski, Mih. Opeka, Janko Leban, Podgoričan, Jožef Rozman, † Jož. Freuensfeld, Simon Cvahte, Simon Rutar, Anton Medved, Janko Kersnik, Janez Bilec, J. V. in dr. Ivan Križanič.* »Koledar« je okrašen z mnogimi lepimi slikami; oblika mu je nekoliko večja od prejšnje. — »Družba sv. Mohorja« šteje letos 65.952 udov, za 8554 več nego lani Dohodkov je imela od dne 1. avgusta 1893. leta do dne 1. avgusta 1894. leta 74.779 gl. 28 kr., troškov pa 74.760 gl. 98 kr., glavnica je znašala do dne 1. avgusta 1894. leta 25525 gl. 55 kr. in je na obresti zavarovana v družbinih hišah in v tiskarni. — Za prihodnje leto se pripravljajo te-le knjige: 1. »Zgodbe sv. pisma«. Slovincem priredil in razložil *dr. Frančišek Lampe*. II. snopič; 2. »Sveti Jožef«. Spisal stolni kanonik *dr. Jožef Pajek* v Mariboru; 3. »Učna živinoreja«. Slovenskim gospodarjem v pouk spisal *Franjo Dular*, okrožni živinozdravnik, II. knjiga: »O pasmah in umni reji domače živine«; 4. »Naše škodljive rastline v podobi in besedi«. Opisal profesor *Martin Cilensek*. IV. snopič; 5. »Pod lipo«. S prilogo: Otroče pesmi s podobami. Mladini v pouk in zabavo spisal profesor *Jožef Stritar* (s 30 izvirnimi slikami); 6. »Koledar družbe sv. Mohorja za prestopno leto 1896.« — Odbor razpisuje tudi za leto 1895. darilo 250 gl. za šest krajših izvernih povestic, vsaki po 35 gl., ki obseza vsaj pol tiskane pole, in darilo 140 gl. za štiri poučne spise razne vsebine, vsakemu po 35 gl. v obsegu pol tiskane pole. Za poučne spise naj si gg. pisatelji izbirajo kolikor moči nove, a dejanski porabne predmete Kakšnih spisov še ni objavila družba, pozvedeti je iz sestavka v »Slov. Večernicah« leta 1892.: »Štiridesetletno književno delovanje društva in družbe sv. Mohorja«. Rokopisi naj se pošljejo družbinemu tajniku do dne 1. maja 1895. leta brez podpisanega imena, ki se zapiše na poseben zapečaten listič.

Marjetica. Idila. Spisal *Anton Koder*. Drugi natis. V Ljubljani, 1894. Založil in prodaja Anton Turk, knjigovez. 246 strani. Cena 1 krona. — Prva izdaja te povesti je izšla, kakor znano, leta 1877., in tedanji Stritarjev »Zvon« je priobčil o Kodrovem delu kaj ugodno oceno. In res je v njem naslikano vse naše narodno življenje; takó da bi dobil slikar v »Marjetici« dovolj tvarine za obsirno delo: naš narod v besedi in sliki. Da je pri nas knjiga pripovedne vsebine učakala drugi natisek, tega ne doživimo vsak dan; lahko torej rečemo, da se je priljubila občinstvu, in to ji je izvestno najboljšo priporočilo.

Izvestja »Muzejskega društva za Kranjsko« prinašajo v svojem 5. sešitku konec *Rutarjeve* razprave o grobišči pri Sv. Luciji blizu Tolmina, nató nadaljevanje registrov (iz 9. stoletja) k domači zgodovini, katere priobčuje *dr. Fr. Kos*, »Še jedno (latinsko) poročilo o zmagi pri Sisku leta 1593.«, priobčil *Janko Barle*, »Črtice o kapucinskih samostanih štajerske provincije«, spisal *A. Koblar*, in naposled med »Malimi zapiski« celo kopo jako zanimljivih beležek, tako o prazgodovinskih najdbah na Kranjskem leta 1894. (*S. R.*), o nekdanjem rogu na ljubljanskem Gradu (*J. Vrhovce*), o vojskinih ogledih ljubljanskih (*J. Vrhovce*), donesek k zgodovini zvonov na Kranjskem (*M. S.*), poročilce o tiskarni Tomaža Hrena (*J. Vrhovce*), o Francozih v Smledniku (*V. L.*), o ljudskih spominih na Turke (*M. S.*) in zahvala Tomaža Hrena za poslano mu vino. Na platnicah so zabeleženi darovi deželnemu muzeju leta 1894.

Domoznanstvo v ljudski šoli. Metodično navodilo. Spisal *Jakob Dimnik*, učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani. Cena 50 kr. Založilo in izdalo »Slovensko učiteljsko društvo« v Ljubljani. — Kakor pravi g. pisatelj v uvodu, ima knjiga namen slovensko učitelstvo poučiti, kako naj se vrši opazovanje otrokovega obličja. Pokazati hoče približno pot domoznankega pouka, ki je propisan po učnem črteži avstrijskih ljudskih

šol za tretje, odnosno četrto šolsko leto. Temu namenu tudi ustreza knjižica in je dobro došla učitelstvu za pripravljajanje pri početnem zemljepisnem pouku. V dodatku pa najdeš tudi marsikaj migljajev iz matematiškega zemljepisa za zadnja šolska leta. Knjižica obseza ta-le poglavja: Obzor; strani neba; solnce, vir svetlobe in toplote; hiša očetova; domačija; bivališče; rojstveni kraj; pot v šolo; šolska soba; šolsko poslopje; šolsko obližje; bivališče; zgodovina bivališča; ponavljanje in dopolnitev tvarine o bivališču; zemljepisni temeljni pojmi; okraj; prebivalci okraja; s čim se pečajo? uprava, dežela; prosveta domovine; najvažnejši temeljni pojmi iz zvezdoznanskega zemljepisa. — Ne moremo pa se sprijazniti z načinom, kako g. pisatelj razlaga (na str. 8. in 9.) strani neba ali zavedanje. Takšno razlaganje je že zastarelo, ker otežuje zavedanje na zemljevidu. Učenci imajo samo dvakrat na leto priliko natančno opazovati vzhodno točko, in sicer dne 21. sušca in dne 23. kimovca. Po 21. sušci pa se solnčni vzhod navidezno premika proti severu, in dne 21. rženega cveta vzhaja solnce v naših krajih 35° proti severu od vzhodne točke. Potem se solnce zopet premika nazaj proti vzhodu in dne 23. kimovca vzhaja v vzhodni točki. Jeseni se premika solnce proti jugu in dne 21. grudna vzhaja v naših krajih 35° proti jugu od vzhodne točke. Ta zastareli način zavedanja se ne ujema z zavedanjem na zemljevidih. Tudi ne bi učenci vedeli, kakar risajo načrt šolske sobe (str. 13. in 14.), zakaj je na desni strani table vzhod, na levi zapad i. t. d. Zemljeviden obrisek n. pr. ljubljanskega okraja bi še povečal vrednost knjižici, ker bi bil zajedno vzor za druge šolske okraje. Sicer pa priporočamo knjižico, s katero je g. pisatelj pomnožil naše itak oskromno pedagoško slovstvo.

n.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1895. Uredil in izdal *Dražotin Hribar* v Celji. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld., broširanemu 70 kr. — To je že sedmi letnik tega prelepega koledarja, bogato okrašenega z ilustracijami. V zabavnem delu čitamo životopise dvornega svetovalca Fr. Šukljeta, dr. Jos. viteza Zhismana in dr. Fr. Račkega (vsi trije imajo tudi podobo), tri pesniške prevode *Askerčeve* iz ruščine, črtico o Rajhenburgu (s podobo), potopisno črtico o Vezuvu, spisal prof. dr. A. Medved, razpravo o selitvi Slovanov proti jugu, spisal S. Rutar (nadaljevanje iz dveh prejšnjih letnikov), spis o Skenderbegu, priobčil *Igo Kaš*, naposled pa nekaj kulturnih črtic o Slovencih. V teh črticah pač ne umejemo dobro odstavka na str. 152.: »Za glasbeno slovstvo, pa tudi za nižjo glasbeno izobraženost glasbenega ukusa pa skrbi zlasti »Glasbena Matica« v Ljubljani«. Vsa čast »Slov. pevskemu društvu« na Ptuj, katero po besedah koledarjevih med vsemi pevskimi društvi »zavzema gotovo prvo mesto«, menimo pa, da je naša »Glasbena Matica« venderle nekaj drugega, da je baš »Glasbena Matica« bodisi kot šola bodisi kot pevsko društvo taka, da smemo biti ponosni nanjo. Čemu torej pisati, da skrbi tudi za nižjo izobraženost (recte izobrazbo) glasbenega ukusa! — »Koledar« obseza mimo naštetih podob še lepo izdelane slike Krškega, trga v Mozirji, Ljubnega in Mohorjeve hiše v Celovci.

Levstikovi zbrani spisi. Kakor se nam poroča, šel je peti (poslednji) zvezek Levstikovih zbranih spisov že v tisek, in tako je upati, da ga prejmemo okolo Božiča.

Teoretično praktična pevška šola. Spisal *Anton Foerster*. Četrti natis. Tiskal in založil R. Milic. — Če delo, sosebno šola, učaka že četrti natisek, tedaj je upravičeno, da občinstvo takisto rado seže po njem, kakor po prejšnjih izdajah, ker vé, da je delo vredno, dobro in da ustreza razmerju. »Ljubljanski Zvon« je itak ob svojem času navedeno razložil vrline te pevške šole g. Foersterja, kateri je kot ravnatelj orgljarske šole v vedni dotiki z glasbeniki in pevci na kmetih ter zato dobro pozna potrebe pevskih učiteljev. Prav tem je ustvaril vzorno delo, ki v majhnem obsegu podaja prav mnogo. Koliko je pisatelj izpremenil prejšnje izdaje, ne moremo odločiti, ker starejših

natiskov nimamo. Sicer pa je nepotrebno še posebe priporočati »Teoretično praktično pevsko šolo« — ime pisateljavo je poleg štirih izdaj menda porok dovolj.

K. Hoffmeister.

»Pozdrav Gorenjskeje« se imenuje valček, katerega je izdala in založila L. Schwentnerjeva kujigarna v Brežicah ob Savi. Zložil ga je po slovanskih napevih gosp. Viktor Parma in ga posvetil g. dr. Edvardu Šavniku v Kranji. Lepo delo bodi prav toplo priporočeno našim igralcem in igralkam na klavir, ki itak pogrešajo domačih plesnih skladb. Cena 1 gld.

Slovensko gledališče. Od dne 30. oktobra do vštetelega dne 29. m. m. so bile te-le predstave: Dne 30. oktobra operi »V vodnjaku« in »Cavalleria rusticana«, dne 1. novembra »Mlinar in njegova hči«, dne 3. novembra »Materin blagoslov«, dne 6. novembra prvič »V Diogenovem sodu«, spisal *Jaroslav Vrchlický*, poslovenil *Fr. Gestrin*, in opereta »Mornarji na krov«, dne 9. novembra »Mam'zelle Nitouche«, dne 11. novembra popoldne »Mlinar in njegova hči«, zvečer »O ti možjé!«, dne 15. novembra prvič »Poljub«, prstonarodna opera v dveh dejanjih, po pripovedi Karoline Světle spisala *Ellška Krásnohorská*, uglašil *B. Smetana*, preložil *A. Funtek*, dne 17. novembra »Poljub«, dne 20. novembra prvič »Velikomestni zrak«, gluma v štirih dejanjih, spisala *Blumenthal* in *Kadelburg*, dne 23. novembra »Poljub«, dne 25. novembra »Mornarji na krov« in »V Diogenovem sodu«, dne 27. novembra Mosenthalov igrokaz »Na Osojah«, dne 29. novembra opera »Čarostrelec«. — »V Diogenovem sodu« je drugo dramatsko delo Vrchlickega, katero smo videli uprizorjeno na našem odru. Vsebina mu je ta, da znani grški filozof v znanem svojem sodu skriva Parmenija, prijatelja Aleksandru macedonskemu, in njega ljubico Meliso, za katero se je takisto vnel Aleksander, in da se mu potem s sarkastiškimi opomnjami posreči potolažiti besnečega vladarja. Igra je duhovita in vredna, da se predstavi še večkrat. Partijo Diogenovo je izvedel g. *Inemann* takó decentno po maski in igri, da bi bila vsaka hvala odveč; précej za njim imenujemo gospodičino *Slavčvo* in gospoda *Danila*. Gospod *Verovšek* je bil sicer velik Aleksander, zato pa še ne do cela Aleksander Véliki. — Druga novost tega meseca je bila Smetanova opera »Poljub«, repertoarna točka dunajske opere. Vsebina: Mladi vdovec Luka (g. *Beneš*) pride s svakom Tomo (g. *Nollj*) snubit Vronico (gospodičina *Lešćinska*). Ljubila sta se že prej, toda Luka se ji je moral odreči svojim roditeljem na ljubo; sedaj seveda Vronica précej dovoli v njega snubitev, poljubiti ga pa neče, češ, da bi poljub pred poroko užalil rajno ženo. Luka vzrase in naposled ves razsrjen odide v vaško krčmo, odkoder se vrne pod Vronično okno z godci in dekleti. Vronica ne prebije tolike sramote in odide s teto Martinko (gospodičina *Tovarnicka*) k tihotapcem v gozd. Pred njima pa je prav v ta gozd dospel tudi Luka, katerega je že minila prva jeza. S svakom Tomom, katerega je guala skrb za Luko, ukreneta, da Luka drugo jutro Vronico naprosi oprostila. Njiju pogovor posluša skrivaj voditelj tihotapev *Matevž* (g. *Perdan*), ki tudi pozneje, ko dojdeta Vronica in Martinka, spozna, da ima dekle svojega ženina venderle še rada. *Matevž* odide, da bi Luki prinesel veselih novic o Vronici, obe ženski pa zaloti proti jutru stražnik (g. *Pavšek*). Vender se Martinki posreči, da le-ta ne zaseže tihotapskega blagá, Vronico pa je tako zbegal prihod njegov in nevajeni nočni pot, da se za vselej odreče tihotapskemu življenju. Drugo jutro se zopet sprijazni z Luko, ko jo le-ta vpričo vaščanov res naprosi oprostila. Srčno se poljubita, in s poljubom se končá dejanje. — Predstavljala se je znamenita opera, o katere glasbeni vrednosti so se pač zjediniли vsi veččaki, sosebno tretjič takó, da bi se težko bolje kje na provincijalnem odru. Primateóna gospodičina *Lešćinska* si je pridobila posebno pohvalo s čudovito nežno in tudi po besedah milo pesmijo pri zibelki; na glas pa je občinstvo vselej odlikovalo tudi druge soliste, tako gg. *Nollja*, *Beneša*,

Vasička in gospo *Inemannovo* (v manjši nalogi Barbke, služkinje pri očetu Vroničinem), ki je dovršeno zapela jutranjo pesem. Vse kaže, da se »Poljub« stalno ohrani na našem odru, dasi je ta opera proti »Prodani nevesti« neprimerno težja in tudi menj dostopna širem občinstvu; kaže se pa tudi, da se slovenska opera vzdrži na sedanji višini, zlasti ker je »Dramatično društvo« poleg zaslužnega kapelnika g. Gerbiča angažiralo še jednega kapelnika g. *Beniška*, ki se nam je odlično predstavil pri tretji predstavi »Poljuba«. Za prihodnje mesece se pripravljata poleg drugega operi »Marta« in prva slovenska izvorna opera »Urh grof Celjski«, katero je uglasbil znani naš glasbenik g. *V. Parma*. — O »Velikomestnem zraku« poročamo samo toliko, da je ta gluma dosegla svoj namen in kratkočasila občinstvo; to pa je pri takih proizvodih prva in poslednja reč! — Omeniti je še, da je g. *Freudenreich* ostavil slovensko gledališče; posebno zadovoljen velik del našega občinstva itak ni bil z njim.

Prvi redni koncert »Glasbene Matice« dne 12. novembra. Koncerti »Glasbene Matice« so izvestno, odkar je ta zavod popolnoma in pač za vselej odslovil zabavno-večerski zlog, najzanimljivejša umetniška proizvajanja v Ljubljani; kakaj vselej podajajo različne glasbene vrste skrbno izbrane in sestavljene, najsi delujejo z aparatom, to je z zborom. Vzpored prvega letošnjega koncerta je bil še posebej interesanten zato, ker sta oba zbora, ženski in moški, nastopila zase, vsak v jedni veličastni skladbi, in ker so bile vokalne in instrumentalne točke enakomerno razdeljene. — Predilna pesem, balada in scena iz Wagnerjevega »Holandca« je pač težko delo za gledališki zbor, kjer se običajno preveč ne pazi na vse fine. Ali tudi negalanten in strog kritik, ki je slišal, kako so dame »Glasbene Matice« pele to skladbo, poklonil bi se bil uljudno njim in pevovodji ter izrazil svoje popolno priznanje. Pristaviti bi utegnil največ to, da dialoški del venderle precej izgubi na koncertnem podiju, da je bila Senta gospodične *Leščinska* pač bolj podobna Brunhildi nego sanjarski deklici, pozabivši na ves svet, in da vojaška godba kaj takega venderle igra dosti slabo. — Druga velika točka moškega zbora je bilo »Jutro« Rubinsteinovo. Premišljal sem dlje časa, kakšen mi je bil vtisek tega veličastnega, mogočnega, vzneseno monotonskega zbora s svojo vnebokipično stopnjatvijo na konci. In zdelo se mi je, da je to skladba, katere lepota je podobna lepoti brezmejnega razpenjenega morja v jesenskem času. Težko je pač točno izraziti to, zaradi česar so dela giganta Rubinsteina takó gigantiška. Izvajalo se je »Jutro« izborno, tudi v orkestralnem delu. — Novost, v kateri je nastopil mešani zbor, bila je Gregorčičeva »Kitica«, uglasbil A. Foerster. Lepo, samostojno razvedeni glasovi, združeni v jasno melodisko celoto in natančno izrazujoči pesemsko bistvo, to so znana svojstva Foersterjevih zbornskih del; vsa se družijo tudi v »Kitici«. — Drugi mešani zbor je bila Brucknerjeva »Ave Maria«, delo sivega mojstra, čegar duh pa hodi mladostno krepak po najnovejših potih. Odlikuje se po duhoviti osnovi — najprej damski zbor, od besed »Benedictus fructus« tudi moški glasovi — po drzni zanimljivi harmoniki in resno vzvišenem razpoloženju. »O divina armonia!« vzkliknil bi z »Robertom vragom« tudi marsikdo izmed menj navdušenih vernikov. Občinstvo je zahtevalo ponovitev tega dela, ki se je tudi pelo čarobno lepo. — Instrumentalni del je obsejal imena Dvořak, Rimski Korsakov, Smetana in Liszt, torej imenitno četvoro. Dvořakovi »Slovanski plesi«, katere je pod vodstvom g. Hubada orkester izvedel prav dobro, pripravili so pač občinstvo rahlo na to, kar je še prišlo: na Dvořakovo simfonijo. — Riiski-Korsakov, nekdanj pomorski častnik, potem profesor na peterburškem konservatoriji, je virtuozi v instrumentaciji, dasi ga ne igrajo mnogo. Zaradi svoje često čudne glasbene fakture in prebogatih barev, od katerih se bleste njega dela, soroden je najbolj Berliozu. Korsakov je glasben Makart. Njegova fantazija o ruskih temah je kar najfineje izdelana koncertna skladba; igral jo

je g. K. Feraj s priznano tehniko, pa tudi orkester je bil jako dober. — O klavirskih točkah ne morem pisati iz umevnih razlogov. Kar se dostaje Lisztove rapsodije, prepisal bi najrajši namesto kritike Tirza iz Baudelairjevih »Fleurs du mal«; saj utegne takega glasbenika kakor je Liszt, pač najbolje označiti z besedami le pesnik. — Smetanovi »Češki plesi« se radi izvajajo šele sedaj, deset let po smrti skladateljevi; furiant je jeden izmed najlepših, najognjvitejših.

Če si torej ogledamo ves koncert, lahko konstatiramo nov korak dalje na polji naše umetnosti. Ozrmo se nazaj: koraki so vedno večji, kar ni mala zasluga umetniškega vodstva; poglejmo naprej: višine, na katere hočemo dospeti, so jako jako velike. Občinstvo naj uporablja vse sile, da jih združi z onimi, ki že delujejo; samó tako dospemo še hitreje še više!

K. Hoffmeister.

Rokopisna slovenska pesmarica iz l. 1781. Gospod vodja J. Dernjač, upokojeni nadučitelj v Sevnici na Štajerskem, ima star rokopis v obliki male 4° z naslovom:

LAU DATE EVM IN CHORDIS
ET ORGANO

Lobet ihm mit Seytenpil und Orglen. Psal. 150 V. 4.

Geherig

Dem Herrn Bernhardus Zimmermann

Im Jahr Christli zusamgetragen worden 1781

I : M : H :

Cantor.

ZU Sanct Barbara in Kallos

über den Dragg Flus Juny

Prostor med »Flus« in »Juny« je tako zamazan, in predrt, da se ne more videti, kaj je stalo tam.

Rokopis obseza 286 strani; do str. 45. so preludije in fuge za orgljavca; od str. 46. do 94. sta dve latinski maši ex C-dur; do str. 107. so zopet preludije, do str. 126. je spremljevanje k litanijam; do str. 133. je Requiem ex C-dur; do 136. preludije, do str. 139. je igra na orgljah za veliki četrtek, str. 140. je prazna; str. 141. — 2. je »National-Walzer«; str. 143. — 44. modulacije aus einem Tone in den anderen zu gehen vermittelt des $\frac{6}{5}$ Accord; str. 144. — 163. so Praecambula pro missis defunctis; str. 164. — 95. so prazne, str. 196. je »Marsch«; str. 198. — 203. so prazne; od str. 204. do 236. je tekst nekaterih slovenskih pesmij brez sekiric, ostale strani so prazne.

Na str. 204. — 5. je DUHOVSKA PESSEM NA Zhaft Jesusu Marie inu Svetimo Joshebo. (8 kitic). Na str. 206. — 7. je Postna Pessem od jesushouga Terpleina (7 kit.). Str. 208. — 211. je Pessem od Krischouga Potha (14 kit.), str. 212. — 214 Pessem od Bashe Luwesni (9 kit.); str. 215. — 221. Pessem Per Saktermo DeLLu na to Terplein christuschovu (28 kit.); str. 222. — 225. Pessem na sveti Vezher. (12 kit.). Na str. 231. do 334. je Windijschß Bauerri Liedt, str. 235 Windijschß II. I. (lateinijschß?) Frauen Lied von Maria Zell.

»Pessem na sveti Vezher« in »Windijschß Bauerri Liedt« sloveta tako:

Lubi moi gregor, kaj menish, kaj je to,	Jacob pober se, kai bosh godernou to,
Kak ludje gredo od vslih krajo nizoi	Nei se mi Plezhe to desno sagrello lo,
More bit kej noviga,	Navem al si obnorou ti,
Nedo upije hopsasa,	Al ti kai drusiga fali,
Slishem da klizhe valentna muhouza.	De me gor sheneß, kir vse drugo spi.

Otraglovi Janez, sei to poshlushei sdei,
 Kak upije en Pubizh, klizhe Pafitirie vse
 Osnanjuje jem, de se je rodiv to Nozh
 En lepi Kral mladi, tam veni Reuni stalozhi.
 Zhakei nei ustanem, sam ven shou gledat
 bom
 Zhe se mi slasesh sa meh te pahnou bom
 Avbe pazh je res vse to,
 Lub moj Brad, kai s tega bo
 Gledat poidemo mi tudi vsi Sosedi.

Sdei ni dergazi s kazhi (?) h kovazhi
 Josepha Rezhi (?) doma leschi na pezhi.
 Gresh Miklousho, poklizhi ga sem
 Jest pa k Valentna grem
 De se vkob sprauo ino na pot podamo.
 Slishish valenten, kai ponefesh temo Detezo
 Prediva shest povefsmu no Speha pet funto
 Glei ti lub moi Miklaush
 Temu tud en Ofer dash
 Jest pa ponefsem mu Jaiz en pouhen Kosh.

Lubi moi Juri le buzho usemi tudi
 To jagne to plezhe bo pa Nesou Andreizhe
 Catra pa en par kokosh
 De pa supo skuhala bosh
 Sa divizo Mario ne Starga Josepha

Ti Miza no Spela, zhe bosh tud kai mela
 Le hitro, le hitro klobase se she pezho
 No en par golobiz
 Eno Moshno Shestiz
 De si bo mela Sa zhem kubt pleniz.
 Hitro le poidmo, de Nozh ne mine pret
 Pote navemo, nei pa Joseph sveti naprei
 De hitro poidemo tei
 Tobaca Josephu dei
 De se on sdrami, de poide hitro pred nami.

Sofset kai vidish, kai more nec to bit
 De tam uti Stali se je sazhelu svetit
 Guisho (guishno?) tam to Dete bo
 Kir nam je povedano
 Ja ja prav ti imash, lubi Miklaush

Zhakei per vratah tiho pogledamo,
 Glei ga tam vjaslah med offlam no volekom
 Ach ti Dete Cartano
 Kak se sveti lebo
 Sam Boch ga je Dau hnafsmo od Resheino.

Ach luba nasha Mati pre sveta Diviza
 Sprosi nam to Nebo od toiga Jesusa
 De nam bo dau nebo
 H nafsimo Svelizeino
 De bomo na Kubu per svetmo Josephu.

Windisches Bauern Liedt.

Ty S' teshkim dellam obloshen isvolen Kmetski stan
 Poslushai jest tebi ozhem, kyr si S'martroj obdan
 Povedati tvoj leben vefs, koku Se mash dershat
 Kai moresh strit, kir imash zhafs, kir ne moresh saspat
 Dai zhast Bogu, gori v Nebu sa ufse kar ty imash
 Smisfli, de ty sa ufse Blagu, mo Zhast no hvato dash.

Kir S'jutraj ustanesh S'postele, nu Se Si Lize umeu,
 Poklekni dol na kolene, pret k bosh delu Sazheu,
 Sahvali tuoiga Stvarnika, de te je on to nozh
 Varvou od greha nu Pekla, pregnou peklensko mozh
 De te Hudizh Skoz Skushnave, ni mogu Smotiti
 Al pak Skos Smertue teshave, Dusho pogubiti.

Zhres tou Stur dobro manengo, Kedai Shiustanesh gor,
 Is tvojoj vestjoj Raitengo, popret ko gresh na dvor;
 Smisli, de Sgodna Manenga, ta dan srezheu sturi
 In sezer te zhaka Raitenga, ob posledni uri.
 Hudizh Si ja, koker en lou, tebe ozhe poshreti,
 De bi te Saboj v pekli greu, tebe ozhe poshreti.

Kir fi Shi ufse Bogu zhres dau, Dusho, Serze, tellu
 Tvojo Drushino vkupei Sbrav, podai se k' kofsilu ;
 Na pafsi Se Sponishnostjoj nasit (!) tvoju truplu
 Al var Se Sposhreshnostjoj, Samirit Se Bogu ;
 Smifsi, de profsish ufsaki dan, dai nam ufsak daini Kroh
 Satou tudi na bodi len, de te Straifa Bog.

Potem Se podai na polle S' vefselam delati
 Stegni vunkai tvoje Roke, posabi marmrati,
 Zhres to Rofso, zhres veter desh, zhres tu hudu vreme,
 Bog poshle Rofso, veter, Desh, on dela ufse vreme.
 Pa fivar na fmeje marmrati, zhres Svoiga Stvarnika,
 On Sna tud tebe Straifati, Svoiga Podloshnika.

O Shlahetni Stan, zhi prov dershian, o Srezhni kmetshki Stan
 V Paradishu od Boga Sbran h ozhetu Adam dan ;
 Groffy, Fürshti morjo obstat, de nieh Predeidezi
 So mogli Pluga, koker ti Hmetezi
 Jacob, David, inu Moijkses, Isac no Abraham
 So Sklenali Skos leben vefs, med tim gmein Pastirjam.

Bog Sijisi rojen od Matere, ta kmetshki Stan Svoli,
 Na jishe druge Erberge, Slatku vstalzi Saspi
 Pa Angel osnanit pride Pastirzi vftante gor
 O gloria nei fe fuide, ufsa zhast samkei na dvor
 V Betlehenski Stalezi, Jesus Kralez leshi,
 Pred Nijm Pastir lepu klezhi, Roke gori dershi.

Ta prvi Edelman je biu Paver Stvarjen na Svet
 Od nega je Kral, Zefsar Shiu, rodiu ga je ta Ilmet.
 Sakai fe ozhesh Shvarati, Zhes tvoi ponishni Stan,
 De mash veliku prestati, S' dellam Smujoi obdan ?
 Poterpi ufse teshau rad, usem tvoi Krish volno gor.
 Zhi ozhesh v Nebu kralovat koker Svet Isidor.

Svet Isidor je biu en Hmet, ko ker tij
 V terpleinu Birtou dougo leit bres ufse nevolnofsti
 Defsetinu gospufki dau, Dazio Zefsarju
 Gratalu mo je, Kar je Siau, nezhi ni pomenkalu
 Potegni tudi tij Sa nijm, Zhi ozhesh srezhen bit,
 Bog je Staboj, Se na bojim, ufse more tebi prit.

Zhasti teda, kir si, Boga, Doma ali na Boll
 Hvali tij tvoiga Stvarnika, na bosabi ni kol
 Rezi Sjutrei, rezhi Svezhir: bod zheshen o gospod,
 Jest sem tvoi, tij Si moi Pastir, vishai mene poufod ;
 Nei se Sgodi ufsel nad menoi tvoja Sveta volla
 Zhem rad shivet pod Buteroj varvat se greha.

Tebe lubim, dokler shivim, dobrota narvezhi
 Tebi slusbit jest oblubim is zele moje mozhih.
 V tvoji gnadi obdershi, te profsim ponishnu

Od tebe me ne savershi, ne zhasnu ne vezhnu
 Tebe, o Bog zhem shiveti, tvojo pomozh mi dai
 V tvoji gnadi Shelim vmreti, to . . . (zabrisano).

Pesniške vrednosti nimajo te pesmi, kakor sploh ne slovenski proizvodi te vrste do Vodnikovih »Pesmi za poskušnjo« leta 1806.; najslabša utegne biti »Pessem Per Sakteremo Dellu id«, katero je morda zložil drug pesnik, ker piše »vfe« namesto »ufse«, dasi tudi druge v pesmarici ne najdemo doslednega pravopisa. Narečje v obče je štajersko; to dokazujejo dajalnik na „o“ n. pr. „Miklousho“, „temo Detezo“. Nahaja se tudi dolenski „u“ namesto „o“ n. pr. „sazhellu“; tudi orodnik na „oj“ pri samostalnikih ženskega spola kaže na narečje štajersko ob hrvatski meji, n. pr. „martroj“. „Hmet“ namesto „kmet“ se ne govori na Štajerskem, kolikor je znano meni, morda je to organska posebnost dotičnega pisavca. Oblika „pouhea“ tudi ni štajerska. Lepi so nekateri sedajniki v pomenu prihodnjikovem, n. pr. Jest pa „ponefsem“ i. t. d.

Zanimljiv je ponos, s katerim naglašuje „Widriſches Bauern Liedt“:

Ta prvi Edelman je biu Paver Stvarjen na Svet.

Tu pa tam so se tudi stihii obnesli dobro. Kot rani poskusi posvetnega pesništva na Štajerskem iz dóbe pred Vodnikom naj se ti dve pesmici otmeta pozabnosti.

Kdo je cantor J. M. H., nisem mogel zvedeti, dasi sem vpraševal pri župniškem uradu pri Sv. Barbari v Halozah.

Dr. K. Glaser.

Ivan Mažuranić, Smrt Smail-age Čengijića. Protumačio *F. Cherubin Šegvić*. U Zagrebu Tisak dioničke tiskare. 1894. v. 8°. 58 str. — Minilo je skoraj pol veka, odkar je Ivan Mažuranić izdal svojo pesem (v »Iskri« leta 1846.). O tej pesmi se je mnogo pisalo, in sicer „najviše (— incredible dictu!) o očinstvu njezinu!“, kakor pravi g. Šegvić. Politična antagonija je zaslepila srbske nasprotnike pesnikove, da so mu jemali avtorstvo te pesmi in da je moral še lani siu pesnikov od sodišča iskati brambe za razžaljeno čast očetovo nasproti nedostojnemu opadanju. Pisalo se je tudi prilično dosti z estetskega in literarnega gledišča. Spominjam le razpravo *dra. Fr. Markovića* (v šestem divot-izdanju. V Zagrebu leta 1876) in razprave *J. Pusicarja* v različnih programih zagrebske gimnazije. Ali tolmača, katerega je brez sumnje nujno potrebovala velika množica čitateljev in katerega si je zaželel že *Vj. Klaić* (v programu zagrebske gimnazije za leto 1874./5.), tega ni bilo. Trebalo je skoraj dvajset let, predno se je izpolnila ta želja, premda se noben proizvod hrvaške književnosti ne čita takó obilo kakor baš Mažuranićeva Smrt Smail-age Čengijića in dasi je bila potreba komentara očitvidna. Zatorej je g. Šegvić vreden vsega priznanja, da se je lotil tega prekornostnega dela, katero mu je dobro uspelo, kar priznavamo brez okolišajev in zaradi česar njegov tolmač prav toplo priporočamo.

V uvodu govori pisatelj o vztočnem vprašanju, ki je v oni dobi zanimalo seobno „Ilire“, in o povodu, ki je pesnika navdušil, da zasnuje svoje delo. Pridejano je nekaj besed o tehniki te pesmi, potem pa je natisnjena pesem z obširnimi komentarom, ki se nanaša na pesmi realno in jezikovno stran. Na konci uvoda (stran 6) veli g. Šegvić: „... čitatelj . . . će uvidjeti namah, da nije ovo gorki izljev mržnje protiv Muhamedancima, koje je smatrao rođenom braćom, nego živa slika mržnje, nesnošljivosti i okrutnog tiranstva, koje hoće, da se razara.“ V tolmači (stih 443.) pravi: „Nije Novica kakov obični pribjeg, on je junak i ako Turčin. Smutilo ga je tirjanstvo nemilog srdnika te u potlačćenima nazrijava svoju braću, ma koje vjere bili.“ Na konci komentara pa zopet uči, da je bil namen pesmi dokazati, kako iz kalnega blata mržnje „izviru jadi lijepe slovinske zemlje; ti će jadi prestati, kada se tiranstvo, oličeno u Smail-agi stade klanjati simbolu prave slobode, Krstu, kada mržnja potone na dno pakla, a zavlada si-

novima te zemlje bratstvo i ljubav. Ostati će Turčin jošter pod čalmom, održati će svoje osebine, ali će prepoznati u raji braću svoju.“ Škoda bi bilo besed, ako bi hoteli dokazovati, da je to shvatanje pesmi povsem krivo. Vsi oduošaji, ki so vladali v oni dobi izmed kristjanov in muhamedovcev, vse mišljenje in čustvo jednih in drugih nam že a priori ne da misliti, da je hotel pesnik dati duška nekakvi sentimentalni ljubezni do braće, ma koje vjere bili. Isto nam potrjuje tudi vsebina pesmi same, kar je vsakomur jasno, ki ne gleda skozi motne naočnike najnovejše hrvaške narodne politike, ki hoče pridobiti muhamedovce za svoje politične težnje, pa zategadelj poskuša izbrisati ali pa vsaj ublažiti vsak spomin na prejšnje — žal da preveč upravičeno — sovraštvo izmed raje in njenih tiranov.

G. Šegvić se je posebno trudil iznesti na videlo paralele iz narodne, dubrovnške, klasične in italijanske književnosti. Tudi ni sumnje, da se je pesnik okoristil s temi književnostmi, katere je dobro poznal; vendar ne smemo misliti, da je vsaka sličnost v izrazu zajeta naravnost iz tujega vrela.

Ne da bi nas tolmač opozarjal na vsako govorniško in pesniško figuro v tekstu, želeli bi rajši kratke razprave o tem predmetu v estetskem uvodu. Tako podrobno tolmačenje je umestno v šoli, kjer se čitajo pesniki ne samo zato, da čitatelj uživa krasoto njih del, nego da se iz njih uči slovnicne in nakičene sintakse (syntaxis ornata). Opazke, kakeršna je le-tá (11). „Jer su, reče, vlašad ljuta . . . Takovo slaganje zovemo analogom ili constructio ad sensum“ so nepotrebne tudi za izobraženca srednje roke. — Nepotrebne so tudi nekatere etimološke razlage, n. pr. (1104.) da je „izba“ od staronemškega „stuba“. Saj tolmač, ki bi hotel navajati vse besede tujega izvora, bil bi preobširen. Tudi „puška, orožje“ so besede tujega izvora, a ni mu došlo na kraj pameti, da bi jih tolmačil, ker je njih značenje itak vsakomur znauo. Rajši bi bili zvedeli, kako je dobil glagol „spodbiti“ (522.) značenje „grabiti“.

Nekatere opazke so celo naivne. Da je v 32. stihu „za krstovu vjera“ „vjera“ = religio, ne pa = fides, to je tako samo ob sebi umevno, da ne vemo, čemu stoji ta opazka. Isto je reči o opombah (580). „Branja je sprava, što se š njom ravna izoranu zemlju“. (322). „Oltar je onaj dio cerkve, na kojem se Bogu žrtva prikazuje“ (morebiti je ta opazka potrebna za muhamedovske čitatelje). (947). „Opisuje udesivanje gusala prama glasu. To je potrebno učiniti uvijek pred pjevanjem.“

Z nekaterimi razlagami se ne ujemamo: Besede „Vlah“ ni izvajati od besede „Valachus (Rumun)“, nego iz stvn. „walah“ = tujec („walah“ pa je nastalo iz lat. „gallicus“). S to besedo so nazivali Nemci sosebno Romane. Zato Slovenci še daudanes zovejo Italijane (V)lahe, in „vlaška ulica“ v Zagrebu znači ulice, kjer so bili svoje dni naseljeni Italijani.

Kaj pomeni „namaknuti vola“, razjasnjeno je v 35. šte. letošnjega „V i e n c a“, Nesrečnike so v resnici nasajali takó, da so bili vanje upreženi volovi. — „Lipov krst“ (50.). Pravi se tudi „lipov svetac, lipov bog.“ Lipov čovjek = mlak, lijen (Vuk s. v. lipov). Podobe svetnikov in boga iz lipovega lesa so jako primitivne umetnosti, in baš take pokveke so bili ponižni in teptani kristjani proti ponositim Turkom. „Lipov krst“ torej ne znači slabega človeka, nego človeka žalostne postave. — „Oko pasti“ je prišlo v hrvaščino pač iz klasikov, ali preko nemškega „das auge weiden“.

Pisatelj (781) misli, da se razkošje v Smailaginem čadorji ne ujema z njegovim junaštvom. Priznana istina je vendar, da sta razbludnost in grozovitost blizanki.

„Predlog „za“ s infinitivom puki je italijanizam. Ovdje Mažuranić na umice se služi ovim idjotizmom, . . . da oponaša Gundulića.“ (888.). Ne verjamem. V hrvaškem Primorju se čuje ta italijanizem vsak čas. Čemu bi bil Mažuranić, Primorec,

baš na tem mestu hotel oponašati Gunduliča z italijanizmom? — »Udesne“ ni „stegnute oblik“ za „udesene“, nego adjektiv „udesan, na, no“, a particip od „udesiti“ je „udešen“. Adjektiva „udesen, ena, eno“ nisem našel v Vukovem rečniku. (949). — „Narazance“ ne pomeni „aeque“, nego „getrennt, auseinander“.

Izdajatelj je prepisal tekst pesmi v fonetskem pravopisu. Ker pesem ni izdana v filološke zvrhe, strinjamo se s tem ravnaujem. Vender nam ni jasno, zakaj piše isto besedo na dveh mestih različno. Primeri: „Ne zvekeče gvozdje s vijetlo“, (267.) in „Što će momci? što oružje sv'jetlo“. (485.). Sploh glas „ije“ moti pri čitanji, ker je sicer dvozložen, a v naši pesmi ga je treba čitati ponajvečkrat jednozložno.

Citati niso povsem verno navedeni. Tako čitamo (614.) citat: „Uzvišene prispede prikrivaju nam realnu grozotu svetlom vizijoni“ i. t. d., a Marković (divot-izdanje, str. XXX.) je napisal te besede takó-le: „... . grozotu realnu svetlom vizije“ i. t. d.

Idijotizem je sklanja tujih imen na „ijon“, n. pr. „vizijon, opozicijon“ po ženski i-sklanji. Priznavajoč upravičenost teh oblik namesto v knjigi navadnih „vizija, opozicija“, mislimo ipak, da bi se povsod drugje na ozemlji hrvaškega in srbskega jezika, razven v južni Dalmaciji, taka imena sklanjala po moški a-sklanji.

V tolmači je ostalo tudi nekoliko tiskarskih pogrškov, sosebno v inojezičnih citatih str. 3. audaci n. audaci, str. 9. risov n. risovi, str. 20. facis n. focus, str. 23. ῥόδο-δάκτυλος n. ῥοδοδάκτυλος, str. 29. acchi n. occhi, str. 30. ushitije n. ushtije, str. 42. sloutti n. sluti, str. 45. leres n. leves, str. 48. nuhem n. nubem, str. 52. sržbu n. sržžu, str. 53. modo n. modi, str. 55. ποταμὸν n. πόντον, ἀνδροπέτρα n. ἀνδρόπετρα.

Ako smo tukaj naveli nekaj nedostatkov, nismo hoteli cene knjigi nikakor povišati. Te malenkosti obilo naknaduje veliko število drugih vrlin, katere so v tem tolmači. Iz nova priporočamo tudi Slovincem, sosebno pa učiteljem, ki čitajo z dijaki „Smrt Smail-age Čengijića“, imenovani tolmač, ki jim bode posel izdatno olajšal. R. P.

Znameniti grobovi. Dne 20. m. m. je umrl v Peterhofu slavni ruski glasbenik *Anton Grigorjevič Rubinstein*. Porojen je bil leta 1829. v Vihvotinci v Voliniji, odkoder so se njega roditelji skoro preselili v Moskvo. Tam je že v 10. letu javno nastopil kot pianist, kesneje pa je bil poldrugo leto v Parizu in je nato malone tri leta potoval po Evropi. Vrnil se je v Moskvo, nato bival v Berlinu in na Dunaji, leta 1848. pa prišel v Peterburg, kjer ga je velika kneginja Helena imenovala za svojega komornega virtuoz. Od leta 1854. je zopet potoval po Evropi in prirejal sijajne koncerte, od leta 1859. pa je vodil ruski konservatorij v Peterburgu. Umrl je za srčno kapjó. — Rubinstein je bil velik pianist in skladatelj. Zložil je več oper v ruskem jeziku, izmed katerih sosebno slovi »Demon«, nekaj v francoskem in nekaj v nemškem jeziku; znameniti so njega oratoriji, katerim je pridružil tudi več nabožnih oper. Spisal je mimo tega ogromno skladeb za vsakovrstne instrumente, dokaj koncertov, sonat in sosebno nežnih pesmij. Zaradi tolikih mojsterskih del sluje po vsem svetu kot umetnik, katerega je prištevati prvim glasbenim velikanom vseh časov in vseh narodov.

„Lublanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Izdajatelj **Janko Kersnik**. — Odgovorni urednik dr. **Ivan Tavčar**.

Upravništvo »Národna Tiskarna« Kongresni trg št. 12. v Ljubljani.

Tiska »Národna Tiskarna« v Ljubljani.